

Millainen on hyvä siirtymä esikoulusta kouluun?

Hyvärinen Sirpa ja Vilpponen Minna

Opinnäytetyö, kevät 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak

Etelä Järvenpää

Sosiaalian koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hyvärinen Sirpa, Vilpponen Minna. Millainen on hyvä siirtymä esikoulusta kouluun? 71 s. Järvenpää, kevät 2010.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Tutkimus on työelämälähtöinen kvalitatiivinen tapaustutkimus. Mankalan koulussa on kehitetty vuosien ajan ensimmäisen luokan aloittamista. Rehtori halusi tietoa millaisia asioita vanhemmat ja lapset arvostavat hyvässä siirtymässä esikoulusta kouluun.

Tavoitteena on tarkastella lapsen siirtymävaihetta esikoulusta kouluun ja selvittää millainen on hyvä siirtymä. Tutkimus rajattiin käsittämään esikoululaisten ja heidän vanhempiensa mielipiteitä tästä asiasta. Tutkimukseen osallistui kahden päiväkodin esikouluryhmien vanhemmat ja esikoululaiset. Vanhemmilta kysyttiin seitsemän avointa kysymystä liittyen koulun aloittamiseen ja siihen valmistautumiseen kotona. Lastentarhanopettajat haastattelivat esikoululaiset tutkimuspäiväkodeissa laadituilla lomakkeilla.

Haastattelut tehtiin keväällä 2009, koska aineisto haluttiin esikoululaisilta siinä vaiheessa kun kouluun siirtyminen oli heille hyvin ajankohtaista. Haasteena aineiston keräämiseen oli esikoululaisten kiireinen kevät juuri ennen kesäloman alkua.

Suurin osa vanhemmista oli tyytyväisiä kuluneeseen esikouluvuoteen, sekä päiväkodin ja koulun yhteistyöhön. Esiopetusvuoden aikana koulu oli tullut lapsille tutuksi. Kouluun siirtymisvaiheessa molempien päiväkotien vanhempia huolestuttivat, suuret luokkakoot, tarvittavan erityistuen saaminen riittävän ajoissa ja riittävässä määrin sekä lapsen selviäminen yksin koulupäivien ilta- ja aamupäivistä. Hyvän siirtymän tärkeänä osana oli tiedonsiirto päiväkodin, kodin ja koulun välillä. Kodin ja koulun välistä tulevaa yhteistyötä pidettiin tärkeänä ja siihen haluttiin panostaa. Esikoululaisten vastaukset olivat myös hyvin yhteneväisiä. Tärkeänä ja hyvänä asiana pidettiin sitä, että lapsi pääsee kaverin kanssa samalle luokalle, tämä asia oli myös huolenaihe silloin jos näin ei tapahtuisi. Jonkin verran huoletti myös tulevat läksyt ja uusien kaverisuhteiden muodostuminen.

Asiasanat: varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus, esikoulu, vanhemmuus, yhteistyö

ABSTRACT

Hyvärinen, Sirpa and Vilpponen, Minna

A Good Transition from Pre- School to School. 71 p.

Language: Finnish. Järvenpää Spring 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education.

Degree: Bachelor of Social Services.

Our research is a working life oriented qualitative case study. Starting the first grade has been a long term development item in Mankala School. There was a need to gain information about factors which are appreciated by parents and children in a good transition from pre-school to school.

Our aim is to study the transition phase from pre-school to school and clarify what is a good transition. We limited our study to the opinions of the children at pre-school and their parents. The parents and their children at the pre-school grade of two nursery schools participated in the study. The parents were asked seven open questions related to practicing the transition phase. The teachers of the nursery schools interviewed the children using forms prepared at their schools. The interviews were carried out at spring 2009, because the issue was topical. There was a challenge collecting the material because of the busy spring time of the children before the holiday period.

The results of the study showed that most of the parents were satisfied both with the ongoing year at the pre-school and the co-operation of the nursery school and the school. Related to the transition phase the parents of the children of both nursery schools were worried about same issues such as bullying, big size of classes and managing the long afternoons after the school. Good communication between nursery school, home and school was regarded important part of a good transition phase. The future co-operation of home and school was regarded important and the parents were ready to put effort on that. The answers of the children at the pre-school were also very similar. Important issues and concerns were getting into the same class with a friend and the homework given at the school.

Keywords: early education, co-operation between parents and pre- school, pre-school, parenthood

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITE	8
2.1 Laatu päivähoitossa	9
2.2 Lasten ja vanhempien osallisuus tutkimuksessa	9
2.3 Tutkimuksen päiväkodit	11
2.4 Aikaisemmat tutkimukset	12
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	15
3.1 Varhaiskasvatus	15
3.1.1 Kasvatuskumppanuus.....	16
3.1.2 Kasvatuskumppanuuden haasteita.....	17
3.1.3 Kasvatuskumppanuuden vuorovaikutussuhde.....	17
3.1.4 Vanhemmuuden roolit.....	19
3.2 Esipetüs.....	19
3.2.1 Esikoululainen.....	21
3.2.2 Oppimiskäsitys ja ympäristö	21
3.2.3 Dokumentointi.....	23
3.2.4 Kolmikantakeskustelu	24
3.3 Perusopetus	25
3.3.1 Mankalan ala-aste	26
3.3.2 Oppilaan hyvinvointi.....	27
3.3.3 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta.....	28
3.3.4 Kodin ja koulun välinen yhteistyö.....	29
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN.....	30
4.1 Tutkimusprosessin kuvaus	30
4.2 Tutkimusaineiston keruu ja analysointi	31
4.3 Lasten kuuleminen	34
5 TUTKIMUSAINEISTON ANALYYSI.....	37
5.1 Vanhempien vastaukset	37
5.2 Isokydön esikoululaiset.....	37
5.3 Iso-Antin esikoululaiset.....	39
6 TUTKIMUKSEN PÄTEVYYS JA LUOTETTAVUUS.....	40
7 TULOKSET	42

7.1 Vanhempien vastaukset	42
7.2 Isokydön esikoululaiset.....	47
7.3 Iso-Antin esikoululaiset.....	49
8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	51
8.1 Lapsikeskeisyys ja lapsen kokonaisvaltainen kehitys.....	51
8.2 Lapsen roolin muutos siirtymävaiheessa.....	53
8.3 Kaverisuhteet	56
8.4 Vanhemmuus ja kodin tuki lapselle	57
8.5 Yhteistyö.....	59
8.6 Ammattikasvattajien pedagoginen osaaminen ja ammatillisuus.....	61
8.7 Siirtymäprosessin kehittäminen	62
8.8 Opinnäytetyöprosessi ammatilliselle kehitymisellemme	64
LÄHTEET	67
LIITTEET	70
LIITE 1: Apukysymykset lapsille	
LIITE 2: Kysymykset vanhemmille	
LIITE 3: Tiedote vanhemmille	
LIITE 4: Lapsen haastattelulupa-anomus vanhemmille	

1 JOHDANTO

Koulun aloitus on lapselle ja hänen perheelleen uusi ja erilainen elämänvaihe. Ensimmäisen lapsen koulun aloitus on erityisen mullistava kokemus myös vanhemmille, jolloin vanhemmuuden roolit korostuvat entisestään. Opinnäytetyömme aiheena on esikoulusta kouluun siirtyminen. Tämän niin sanotun ensimmäisen nivelvaiheen, jossa turvallisesta varhaiskasvatuksen piiristä siirrytään yksilöllisyyttä ja itsenäisyyttä korostavaan koulumaailmaan, tulisi olla myönteisyyttä ja lapsen vahvuuksia painottava. Sen tulisi olla yhtenäinen ja johdonmukainen jatkumo lapsen kehitystarpeita huomioiva siirtymä varhaiskasvatuksesta alkuopetukseen. Lapsen on oppimisensa lisäksi luotava uudet toverisuhteet ja löydettävä oma paikkansa koulussa, sekä selviydyttävä myös aamu- ja iltapäivistä melko itsenäisesti. Koulun aloitus on lapselle haasteellista. Lapsen kokonaiskehitystä ja niin sanottua koulukypsyyttä arvioidaankin esikouluvuoden aikana.

Tämä opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jossa pyrimme selvittämään, mistä seikoista muodostuu lapsen hyvä siirtymä esikoulusta kouluun. Järvenpään Mankalan koulun rehtori Katja Seppäsen avulla löysimme opinnäytetyömme aiheen. Mankalan koulu voi käyttää työtämme myös omaan kehittämistyöhönsä. Työssä selvitämme hyvän kouluun siirtymän laatutekijöitä, joihin vaikuttavat merkittävästi lapsi itse, vanhemmat, kasvatuksen ammattilaiset, osallisuus ja yhteistyö kodin kanssa, kasvatuskumppanuus sekä yhteistyö eri kasvatusalien ammattiryhmien kanssa.

Tutkimuksessa mielenkiintomme kohdistui lähinnä siihen, miten tutkimuksessa mukana olevien esikoululaisten kotona oli valmistauduttu lapsen koulun aloitukseen. Miten vanhemmat tiedostivat oman roolinsa tärkeyden tässä tärkeässä

nivelvaiheessa. Näkykö mahdollisesti vanhempien omien ehkä negatiivistenkin koulukokemusten vaikutus koulunsa aloittavaan lapseen. Tärkeää on, miten esikouluvuosi oli valmistanut lasta koulun aloitusta varten ja miten koulutietoisia esikoululaiset olivat ja millaisia käsityksiä heillä oli edellytyksistään selvitä koulumaailmassa.

Yhteiskunnassa koulujen oppilashuoltotyö on ollut paljon esillä kahden viimeisen vuoden aikana. Kouluun siirtyvä lapsi siirtyy neuvolatoiminnan piiristä kouluterveydenhuollon piiriin, jossa tuetaan hänen kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Varhaiskasvatuksessa ei kuitenkaan vielä tunneta käsitettä oppilashuolto. Tämä on kuitenkin joissakin kunnissa jo kehittelyn alla. On puhuttu paljon siitä, että lastenhuollollisten toimenpiteiden tulisi jatkua varhaiskasvatuksesta aina toiselle asteelle saakka, sillä nykyisin tarvitaan erilaisia asiantuntijoita oppilaan koulunkäynnissä ja koulunkäynnin aloituksessa.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITE

Lapsuus on ainutkertainen ja arvokas elämänvaihe. Lapsi rakentaa tulevaisuuttaan tämän päivän ratkaisuksista sekä lapsuudessa annetuista mahdollisuuksista. Lapsi tulisi ottaa huomioon yksilönä ja omana persoonanaan. Jokaisella lapsella on oma kehitysrytminsä, joka mukaillee yleisiä lainalaisuuksia. Lapset reagoivat esimerkiksi koulun aloitukseen eri tavoilla ja yksilöllisesti. (Jarasto & Sinervo 1998, 21-22.)

Opinnäytetyön lähtökohtana oli Mankalan koulun rehtori Katja Seppäsen toivomus saada tietoa vanhemmilta ja lapsilta koulun aloituksesta. Koulun tavoitteena on ollut kehittää lapsen koulun aloitusta jo useamman vuoden ajan. Opinnäytetyömme tavoitteena onkin selvittää, mistä seikoista muodostuu hyvä kouluunsiirtymä. Tavoitetta selvitämme tutkimuskysymyksellä: Millainen on hyvä siirtymä esikoulusta kouluun?

Mankalan koulun ensimmäiselle luokalle oppilaat tulevat etupäässä Iso-Antin ja Isokydön päiväkotien esikouluryhmistä, joten tutkimusaineiston keräsimme näiden päiväkotien esikoululaisilta ja heidän vanhemmiltaan. Rajasimme tutkimuksemme käsittämään vain esikoululaisten ja heidän vanhempiansa mielipiteitä, koska halusimme tarkastella asiaa asiakkaan näkökulmaa painottaen. Mielestämme esikoululaiset ja heidän vanhempansa ovat esikouluvuoden kokemuksen kautta asiantuntijoita tässä asiassa.

Tutkimuksessa vahvuutenamme on meidän molempien pitkä tausta lasten parissa työskentelystä. Yhteisinä taustatekijöinäme ovat myös vuodet koulunkäyntiavustajina sekä päivähoidon parissa tehdyt työvuodet, myös itse vanhempina ymmärrämme vanhempien roolin tärkeyden lapsen koulun aloituksessa.

2.1 Laatu päivähoidossa

Helsingin yliopiston professori Mikko Ojalan mukaan jatkuva muutos varhaiskasvatus- ja päivähoitopalvelujen toimintaympäristöissä edellyttää osaamisen ja ammatillisten käytänteiden jatkuvaa uudelleenarviointia. Muutosten keskellä on tärkeää huolehtia varhaiskasvatuksen laadusta. Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on olennaista, että koko kasvatusyhteisön ja jokaisen yksittäisen kasvattajan ammatillinen osaaminen on vahvaa. (Ojala & Venninen 2009.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalveluiden edellytyksenä on myös oikein kohdistunut, pitkäjänteinen ja asiantunteva kehittämistyö, joka perustuu varhaiskasvatuksen arjen perustyössä kohdattuihin uusiin haasteisiin. Tarvitaan uusia menetelmiä ja uutta tieto-taitoa, jotta näihin haasteisiin voidaan vastata. Kehittyvä varhaiskasvatus perustuu lapsuuden erityisluonteen tunnistamiseen ja tieteelliseen tietoon lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta. Laadukas varhaiskasvatustyö edellyttää pedagogisesti tietoisia kasvattajia. Oman ja toisten työn kriittinen, mutta arvostava tarkastelu luo pohjan yhteiselle kehittämiselle. (Ojala & Venninen 2009.)

Ojala puhuu varhaiskasvatuksen käytännön kehittämisestä reflektion avulla. Reflektion voi hänen mukaansa määritellä toiminnan ajatteluksi, jota tehdään usein yhdessä muiden kanssa. Ajattelun ja pohdiskelun avulla kasvattajat voivat kehittää syvenevää ymmärrystä toiminnasta siinä kontekstissa, missä se tapahtuu, kiinnittämällä huomiota toiminnan tarkoituksien ja toiminnan toteutuksen välisiin ongelmiin. (Ojala & Venninen 2009.)

2.2 Lasten ja vanhempien osallisuus tutkimuksessa

Tutkimuksessa halusimme tuoda esille lapsen oman äänen ja antaa hänelle mahdollisuuden osallisuuteen elämänsä yhdessä merkittävimmässä vaiheessa. Lapsen kuulluksi tuleminen vaatii aikuisen aikaa, pysähtymistä, sekä valmiutta

kuunnella lasta arvostavasti ja kunnioittavasti. Lapsen oman kokemuksen saamme selville vain kuuntelemalla häntä itseään. Monen päivähoitovuoden aikana lapselle on kehittynyt paljon kokemuksia, jotka tulisi ottaa entistä paremmin huomioon palvelujen kehittämisessä. (Aula 2008.) Lapsen tulisi saada osallistua ja vaikuttaa itseään ja yhteisöään koskeviin kysymyksiin. Hänen tulisi kokea olevansa, mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa etujensa turvaamiseksi tehtävää työtä. Hän saa näin mahdollisuuden rakentaa ymmärrystään itsestään, siitä kuka on, mihin kuuluu ja miten osallistu elämänpiiriinsä kuuluvien asioiden toimintaan. Kyse on siis yhdestä lapsen kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. (Oranen 2008, 7, 9.)

Kasvatuskumppanuuden ja kotien yhteistyön nimissä halusimme ottaa tutkimukseemme mukaan esikoululaisten vanhempien näkemyksen lapsiensa esikouluvuodesta ja koulunsiirtymävaiheesta, sillä he tuntevat lapsiensa tarpeet parhaiten. Erilaiset nivelvaiheet lapsen elämässä ovat aina riskialttiita vaihteita, joissa ensiarvoisen tärkeää on muun muassa tiedonkulku ja yhteistyö huoltajien sekä kasvatus- ja opetushenkilöstön välillä. Oletamme, että tutkimuksessa mukana voisi olla myös vanhempia, joilla on kokemusta jo useamman lapsen kouluun siirtymistä, joten voisimme näin saada työhömmme arvokasta kokemustietoa myös sieltä kautta. Vanhemmat ovat myös tärkeitä sanansaattajia lapsen oman kokemuksen välittäjinä.

Vanhempien mukanaolo tutkimuksessamme on mielestämme tärkeää myös siksi, koska vanhempien omat negatiiviset koulukokemukset saattavat aktivoitua oman lapsen kouluunlähdön yhteydessä ja näin ollen vaikuttaa myös lapsen asenteeseen koulunkäyntiä kohtaan. Vaikka vanhempien kyselyissä ei suoraan tätä asiaa kysytykään, olettamuksemme on, että se kuitenkin saattaa välittyä heille tarkoitettujen muiden kysymysten kautta.

Keskeiset kysymykset lasten vanhemmille olivat:

- Kuinka lapsi valmistautuu koulun aloitukseen?
- Millainen olisi hyvä koulun alku lapselle?
- Miten vanhemmat valmistavat lasta koulun aloitukseen?
- Antaako esiopetus valmiudet koulun aloitukseen?
- Mitkä asiat huolestuttavat vanhempia lapsen koulun aloituksessa?

2.3 Tutkimuksen päiväkodit

Päiväkoti Iso-Antti kuuluu Järvenpään itäiseen päivähoitoalueeseen. Päiväkoti on perustettu v. 1990 ja hoitopaikkoja siellä on 77 lapselle. Päiväkodissa toimii neljä lapsiryhmää; pienille 1 - 3 -vuotiaille on oma ryhmänsä ja 3 - 6-vuotiaille kolme ryhmää. Samassa rakennuksessa sijaitsee myös ryhmäperhepäiväkoti Pikku-Antti. Päiväkoti Iso-Antin visiona on tasapainoinen lapsuus, yhteistyö vanhempien kanssa voimavarat huomioiden. Päiväkodin toiminta-ajatuksena on tarjota laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta, lapsen ja perheen tarpeet huomioiden. Päiväkodin toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä ja ohjataan lapsia kestävän kehityksen huomioimiseen. (Järvenpään kaupunki / päivähoito.)

Isokydön päiväkotit kuuluu myös Järvenpään itäiseen päivähoitoalueeseen. Päiväkoti on aloittanut toimintansa 1988. Päiväkodissa on hoitopaikkoja 87 lapselle ja ikäryhmät ovat 1 - 6 v. Päiväkodin johtajan mukaan suurin osa Isokydön esikouluryhmän lapsista aloittaa ensimmäisen luokkansa juuri Mankalan alakoululla. Tämän päiväkodin esikouluryhmän ohjaaja on mukana myös Järvenpään kaupungin esi- ja alkuopetuksen kehittämisen työryhmässä. (Järvenpään kaupunki / päivähoito.)

Päiväkodin toiminta-ajatuksena on tarjota turvallista kokopäivähoitoa sekä laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Vertaisryhmässä lapsella on mahdollisuus aikuisen tukemana harjoitella ryhmän jäsenenä toimimista. Päiväkodin kasvattajat pitävät työssään tärkeänä lapsen hyvinvoinnin kokonaisvaltaista edistämistä turvaamalla fyysisen ja psyykkisen kasvun. Tavoitteena on luoda avoin, turvallinen ja kannustava ilmapiiri huomioiden lasten erilaiset tarpeet. Päiväkodissa toimii neljä ryhmää ja lisäksi integroitu erityisryhmä. (Järvenpään kaupunki / päivähoito.)

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Esikouluun liittyen on tehty paljon tutkimuksia 1970-luvulla. Huomattavasti vähemmän tutkimuksia on tehty uuden esiopetussuunnitelman 2002 jälkeen. Opinnäytetöiden tekijöitä aihe on kiinnostanut paljon. Järvenpään Diakissa on tehty esimerkiksi opinnäytetyö Kolmikantakeskustelut siltana päiväkodista kouluun.

Sanna Laaksosen ja Kaisa Salmen opinnäytetyö Millaista siltaa pitkin esikoululainen kulkee kouluun? koskettaa hyvin läheltä meidän tutkimustamme. Heidän tutkimuksensa oli tehty vuonna 2002, jolloin esiopetuksen järjestäminen kaikille halukkaille kunnille oli juuri tullut pakolliseksi. Heidän tutkimuksessa selvitetään alkuopetuksen ja esiopetuksen yhteistyötä. Laaksosen ja Salmen tutkimuksen jälkeen yhteistyö esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä on edennyt jo pitkälle. Lapsen esiopetussuunnitelman (Leops) puitteissa käytävät kolmikantakeskustelut ovat tärkeä yhteistyömuoto nykyään, vanhemmatkin ovat saaneet tärkeän roolin lapsen asioista puhuttaessa.

Helsingin yliopiston professori Mikko Ojala ja tutkijatohtori Tuulikki Venninen ovat julkaisseet EPPE-projektin 2009 uusimpia tuloksia nimellä: Uutta varhaiskasvatustutkimuksesta: Mitä varhaiskasvatus voi antaa lapsen kouluoppimiselle? Ojala ja Venninen ovat tehneet laajan, pitkän aikavälin varhaiskasvatuksen merkitystä selvittävän projekti Englannissa. EPPE –

projektin tutkimuksen tuloksista (ikävuosina 5 -7) käy ilmi, että henkilöstön laadulla on merkitystä lapsen myönteiseen tiedolliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen. Työntekijöiden koulutustaso ja yksikönjohtajuus olivat merkittäviä tekijöitä. Tasokkaissa yksiköissä henkilökunta järjesti opetussuunnitelmaan kiinnittyviä toimintoja ja rohkaisi lapsia älyllisesti haastaviin toimintoihin. Erityisen tärkeäksi nähtiin tietää opetussuunnitelman sisältö niin esiopetuksessa kuin koulussakin. Taitavat kasvattajat tarjosivat lapsille aikuisjohtoisia toimintoja ja olivat tehokkaasti vuorovaikutuksessa lapsiin pitämällä yllä intensiivistä yhteispohdintaa lasten kanssa. Taitavien kasvattajien työskentely kehitti myös muiden työntekijöiden ammattitaitoa. (Ojala & Venninen 2009, 11.)

Tutkimuksesta kävi ilmi, että pedagoginen käytäntö on myös yksi laatutekijä. Tutkimuksen yksiköissä, joissa herkistytettiin lapsen yksilöllisiin kehitystarpeisiin, saatiin parempia tuloksia tiedollisella puolella ja herkistyminen sosiaalisen vuorovaikutuksen tukemiseen ja seurantaan johti lasten parempaan sosiaaliseen kehittymiseen. Tutkimuksen mukaan laadukasta vuorovaikutusta on lapsen kanssa yhteisen ajattelun ylläpitäminen ja työskentely yhdessä ongelman ratkaisussa ja käsitteiden tarkentamisessa ja toiminnan arvioinnissa. Lapsen kanssa yhteisen pohdinnan tulee olla molemminpuolista ja ajatusten vaihdon tulee kehittää ja laajentaa lapsen ymmärrystä. (Ojala & Venninen 2009, 12 - 13.)

Laatua parantavana tekijänä nähtiin kasvatuskumppanuus ja oppimisen tukeminen myös kotoa käsin. Laadukkaissa yksiköissä tieto jaettiin vanhempien ja henkilöstön kesken ja vanhemmat olivat mukana päättämässä lapsen oppimissuunnitelmasta. Lapsen kognitiivinen kehittyminen oli parhainta yksiköissä, joissa kannustettiin eniten vanhempia osallistumaan ja tukemaan lapsen oppimista. Lapset myös suoriutuivat tavoitteistaan paremmin yksiköissä joissa oli sovittu vanhempien kanssa kasvatuksen tavoitteista. (Ojala & Venninen 2009, 17.) Opetussuunnitelman sisäistämällä ja päiväkodin ja koulun johtamisen taidoilla on myönteinen yhteys lasten tiedolliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen. Yhteistyössä vanhempien kanssa voidaan edistää lapsen tiedollista ja sosiaalista kehittymistä. (Ojala&Venninen 2009, 18.)

Hannele Karikosken väitöskirja Lapsen koulunaloittaminen ekologisena siirtymänä on julkaistu vuonna 2008 Oulun yliopistossa. Väitöskirjassaan Karikoski lähestyy lapsen koulunaloitusta ekologisena siirtymänä esiopetuksen kasvuympäristöstä perusopetuksen kasvuympäristöön. Esikoulusta kouluun siirryttäessä kasvuympäristö muuttuu lapsikeskeisestä leikki- ja oppimisympäristöstä opettajajohtoiseksi tavoitteelliseksi oppimis- ja opetusympäristöksi. Sosiaalinen kasvuympäristö muuttuu enemmän yksin työskentelyn ympäristöksi. (Karikoski 2008.)

Esikoulusta kouluun siirryttäessä myös lapsen rooli muuttuu. Koulunaloittajan roolin löytyminen oli yksi tutkimuksen päätulos. Ylikosken tutkimuksen mukaan roolimuuotos oli kaikkein vähäisin esi- ja alkuopetuksen yhdysluokan esikoululaisilla, jotka olivat harjoitelleet koululaisen roolia koulukontekstissa jo esiopetusvuoden aikana. Suurin ja jyrkin roolimuuotos oli kunnallisesta päiväkodista sekä montessoripainotteisesta päiväkodista siirtyneillä esikoululaisilla. Ensimmäisen kouluvuoden jälkeen kuitenkin kaikki tutkimuksen lapset olivat sopeutuneet koulukontekstiin ja täyttivät koululaisen roolille asetetut vaatimukset. Tutkimuksessa oli mukana 21 oululaista vanhempaa. Tutkimus tehtiin oululaisen kunnallisen päiväkodin, esi- ja alkuopetuksen yhteistoimintayksikön ja montessoripainotteisen päiväkodin lasten vanhemmille. (Karikoski 2008.)

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Mielekkään kokonaisuuden muodostaa vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten tiivis yhteistyö eli kasvatuskumppanuus. Keskeisempiä varhaiskasvatuspalveluja ovat päiväkoti, perhepäivähoito sekä erilaiset avoimet leikkitoiminnot. Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, järjestöt ja yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003, 9.)

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta jossa keskinäinen merkitys on lapsen omaehtoisella leikillä. Keskeisenä voimavarana on ammattitaitoinen henkilöstö. Laadukasta varhaiskasvatusta syntyy kun kasvatusyhteisöillä ja kasvattajilla on vahva ammatillinen tietoisuus. Varhaiskasvatuksella on näin omat erityisluontoiset piirteensä. Koulussa keskitytään opetukseen ja oppimiseen, varhaiskasvatuksessa taas toiminnan keskeisenä sisällön tuottajina ovat lapset itse, jotka jokapäiväisessä toiminnassaan tuottavat merkitykset ja tapahtumat, jotka ovat keskeistä raaka-ainetta kasvatuksellisissa sisällöissä. (Reunamo, 2007, 11.)

Lapsuuden itseisarvon luonne, lapsuuden vaaliminen ja lapsen ohjaaminen ihmisenä kasvamisessa on tärkeää varhaiskasvatuksessa. Kasvatuspäämäärät antavat suuntaa varhaiskasvatuksen toiminnalle. Nämä päämäärät koskevat koko elämää ja kasvattajien tehtävänä on huolehtia niiden toteutumisesta.

Henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen tarkoittaa jokaisen lapsen yksilön kunnioittamista. Näin jokainen lapsi saa kehittyä ja toimia omana ainutlaatuisena persoonana. Toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen tarkoittaa että jokainen lapsi oppii ottamaan

toiset huomioon ja välittämään toisista lapsista. Näin varhaiskasvatus luo osaltaan mahdollisuuksia hyvän yhteiskunnan ja yhteisen maailman kehittymiselle. Itsenäisyyden asteittainen lisäämisen päämääränä on aikuinen joka kykenee huolehtimaan itsestään ja läheisistään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003, 11.)

3.1.1 Kasvatuskumppanuus

Viime vuosina maassamme on tapahtunut kulttuurinen ajattelutavan muutos; on siirrytty lapsen kehityksen ja kotikasvatuksen tukemisesta kumppanuuteen. Kumppanuus termi velvoittaa ammatti-ihmisen vastuuta vanhempien suuntaan ja tasavertaisuutta vanhemman ja ammattilaisten välillä. Muutoksen tarkoituksena on ollut vahvistaa vanhemman ja myös lapsen osallisuutta heitä koskevissa asioissa. (Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa, Rasku-Puttonen 2006, 93-97.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuus määritellään vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten väliseksi yhteistyöksi. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan tietoista sitoutumista ja toimintaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten välillä. Se on vanhempien ja ammattilaisten tasavertaista vuorovaikutusta. (Kaskela&Kekkonen 2006, 17.) Vuorovaikutus toimii lapsen erilaisten kasvuympäristöjen yhdistävänä linkkinä. Toimiessaan se muodostaa ehyen kasvuympäristön lapselle. (Karila ym. 2006, 91.)

Kumppanuusajattelu pitää sisällään ajatuksen siitä, että sekä ammattilaisilla että vanhemmalla on olennaista tietoa lapsesta ja molemmilla on yhteisiä tavoitteita lapsen kasvatuksessa. (Karila ym. 2006, 92-93.) Peruslähtökohtana on, että vanhemmalla on oman lapsen ensisijainen, kokonaisvaltainen ja ylittämätön kasvatustavastuu ja kasvatusoikeus. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on lapsi, oman elämänsä toimijana ja kokijana, joka tulee kokonaisvaltaisesti huomioituksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi. (Kaskela&Kekkonen 2006, 17.)

Kasvatuskumppanuus korostaa vastavuoroisuutta, kuitenkin suuremmat odotukset kohdistuvat ammattilaisiin. Heidän tehtävänä on luoda kumppanuudella suotuista ympäristöä. Osana ammatillista kehitystä ammattilainen joutuu arvioimaan omia ajattelutapojaan kriittisesti ja refleктоimaan omaa työtään. Ammattilaisen suurimpina haasteina on varmasti erilaisuuden hyväksyminen ja itsestä poikkeavan kunnioittaminen. Samoja edellytetään myös vanhemmilta, mutta korostetusti ammattilaisilta. (Karila ym. 2006, 96.)

3.1.2 Kasvatuskumppanuuden haasteita

Kasvatuskumppanuus eri kasvattajien välillä ei ole ongelmallista. Kasvattajilla on erilaisia käsityksiä hyvästä vanhemmuudesta, - kasvatuksesta, - kasvatuksen arvopäämääristä, hyvän kasvatuksen menetelmistä, hyvästä lapsuudesta, - vanhemmuudesta ja perheen tehtävistä. Jokainen vanhempi ja ammattilainen on myös oma yksilönsä. Se keitä pidetään esim. hyvinä vanhempina ja kasvatuskumppaneina kumpuaa myös ammattilaisten omista arvostuksista ja kokemuksista ja siitä miten erilaiset kasvatuskäsitykset sopivat yhteen heidän oman arvomaailmansa kanssa. (Karila ym. 2006, 93 - 97.)

Ammattilaisen on tärkeää pohtia omaa rooliaan kasvatuskumppanina. Kasvatuksen ammattilaisen on syytä tietää ammattietiikan merkitys työssään, pohtia eettisesti omaa työtä ja työkäytäntöjään. Asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden kunnioittaminen on ainoa mahdollinen perusta eettisesti ja moraalisesti kestäville toiminnoille. Ammatillisuutta on olla mahdollisimman avoin ja rehellinen ja kyetä tunnustamaan omat rajansa, tietämättömyytensä ja tuen tarpeensa. (Etiikkaopas 2005, 6.)

3.1.3 Kasvatuskumppanuuden vuorovaikutussuhde

Kasvatuskumppaneiden vuorovaikutussuhdetta voidaan kuvata ikään kuin tanssina, jossa ammattilaisen tulee tuntee monenlaiset askeleet voidakseen valita niistä sopivat asiakkaansa mukaan. Hänen tulee toimia myös viejän

roolissa, eli pitää huolta siitä että yhteistyö toimii ja on tavoitteellista. (Kiesiläinen 2001, 261.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Aidossa vuoropuhelussa kuulemisella on tärkeä osuus. Kuuleminen on suhde toiseen ihmiseen. Tällaisessa suhteessa asetutaan kuulemaan vanhemman asiaa, ajatuksia ja puhetta. Vanhempi huomaa tämän työntekijän aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Kuunteleminen vaatii turvallista ja myönteistä ilmapiiriä. Kuuntelemisen kautta opitaan hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan toista ihmistä. Avoimuus ja rehellisyys näyttävät vanhemmalle, että häntä kunnioitetaan. Myönteisyys vanhemman ja työntekijän välillä luo kunnioittavaa suhdetta. (Kaskela&Kekkonen 2006, 32,34-35.)

Edelle mainituista periaatteista kuuleminen ja kunnioitus rakentavat tärkeän periaatteen mikä on luottamus. Luottamuksen syntymiseen vaaditaan aikaa, kohtaamisia ja paljon keskustelua. Luottamuksen syntymiseen vaikuttaa myös vanhempien mahdollisuus osallistua vaikuttamaan lapsensa hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. Luottamuksen syntymiseen vaikuttaa myös suurelta osalta vanhemman ja työntekijän sitoutuneisuus kasvatuskumppanuus ajatukseen. Vuorovaikutuksellista suhdetta ei voida rakentaa yksipuoleisesti. (Kaskela&Kekkonen 2006, 36.) Vanhempien mielestä luottamusta herättäviä tekijöitä on ammattilaisen innostus omasta työstään ja välittäminen lapsesta aidosti. (Karila ym. 2006, 98 - 99).

Dialoginen vuoropuhelu pitää sisällään eri mieltä olemisen, suorapuheisuuden ja rehellisyyden. Dialogi on taitoa ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Dialogissa puhutaan yhteistä ymmärrystä ja sovitellaan erilaisia tulkintoja todellisuudesta. Dialogissa työntekijällä on tärkeä rooli, ammattilaisena. Ammatilliseen tietoisuuteen liittyy taito erottaa oman elämäntarinansa niin tiedollisella kuin myös emotionaalisella tasolla. (Kaskela&Kekkonen 2006, 38.)

3.1.4 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuuden roolikartta on syntynyt Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän henkilöstön kehittämistyön tuloksena 1999. Roolikartan tausta-ajatuksena oli kysymys siitä, miten vanhemmuutta voitaisiin hahmottaa mahdollisimman luontevasti ja selkeästi. Vanhemmuuden roolikartassa on viisi keskeistä osa-aluetta: Elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rakkauden antaja, huoltaja ja rajojen asettaja. Näissä osa-alueissa tulee esille lapsen kasvatukseen ja huolenpitoon liittyviä kysymyksiä. Osa-alueita voidaan tarkastella lapsen, vanhemman tai parisuhteen kannalta. (Rautiainen 2001, 58 - 59.)

Roolikartta on hyvä apu pohdittaessa vanhemmuuden rooleja. Kartan avulla voidaan työstää monia vanhemmuuden kysymyksiä muun muassa kasvatukseen ja huolenpitoon liittyvät kysymykset tulevat kartassa hyvin esille. Se ei kuitenkaan anna vastauksia vanhemmuuden moniin haasteisiin. Vanhemmuus on hyvin tunnepitoinen asia. Vanhemmiksi kasvetaan lapsen kautta. Perheessä vanhemmat ja lapset kasvattavat toisiaan. (Rautiainen 2001,58 -59.)

3.2 Esiopetus

Esiopetus osana varhaiskasvatusta muodostaa johdonmukaisen kasvatuksellisen ja opetuksellisen kokonaisuuden. Esiopetus on maksutonta. Järvenpäässä sitä järjestetään kunnallisissa päiväkodeissa, ostopalvelusopimuksella toimivissa päiväkodeissa sekä ostopalveluna yksityisen hoidon tuella ja kuntalisällä toimivissa päiväkodeissa. Esiopetusta järjestetään Järvenpäässä Suomen ja ruotsin kielellä. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 9.)

Esiopetuksen keskeinen tehtävä on lapsen oppimisedellytysten edistäminen ja terveen itsetunnon vahvistaminen osana positiivisia oppimiskokemuksia ja

monipuolisia vuorovaikutussuhteita. Vertaisryhmällä on tärkeä rooli esiopetusikäisen lapsen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan kehittymiselle. Kasvuilmapiirin tulee olla kannustava ja rohkaiseva jossa on tilaa erilaisuudelle. Kasvattajalla tulee olla herkkyyttä reagoida lapsen eri tunnetiloihin ja kykyä ohjata lasta tunteidensa ilmaisussa. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 9.)

Esiopetuksen aikana edistetään lapsen kasvua osaksi suomalaista kulttuuria ja demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi kunnioittamalla toisia ihmisiä, ottamaan vastuuta omista asioistaan ja toimimaan lasta yhteisesti laadittujen sääntöjen mukaan. Esiopetuksessa luodaan pohjaa lapsen itsenäistymiselle ja omatoimiselle oppimiselle. Kodin ja esiopetuksen yhteisenä tehtävänä on tuoda lapselle yhteiset hyväksytyt arvot joiden mukaan eletään sekä kodin uskonnollinen kasvatusta jota kunnioitetaan ja huomioidaan esiopetuksessa. (Lummelahti 2001, 17 - 21.)

Järvenpäässä lasten kansainvälisyyskasvatusta nivotaan arkiseen elämään. Aikuisen malli on iso osa asennekasvatusta, yhdessä kyselyminen ja vastausten etsiminen. Lapsi pohtii myös oikeaa ja väärää aikuinen tukena. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 9-11.)

Tukemalla lapsen yksilöllistä kasvua ja oppimaan oppimista, vahvistetaan esikoululaisen elämähallintataitoja. Tällä myös pyritään ennalta ehkäisemään mahdollisia oppimisvaikeuksia. Järvenpäässä pyritään esiopetuksessa lisäämään järvenpääläisten lasten tietoisuutta ja tuntemusta omasta kotikaupungistaan sen luonnosta ja kulttuurista. Tarkoituksena on edistää lapsen kykyä huolehtia omasta lähiympäristöstään. Tärkeänä on myös tukea lapsen leikkikulttuurin säilyttämistä ja kehittymistä. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 9-11.)

3.2.1 Esikoululainen

Esikoulu vuosi sisältää kehityksellisen haasteen. Koulun aloittaminen merkitsee laadullista muutosta lapsen elämässä monella tasolla. Kokemuksen tasolla lapsi ei ole enää pieni. Häneltä odotetaan ja vaaditaan itsenäisyyttä, omatoimisuutta ja kykyä selvittää uusista tilanteista ja haasteista. Vygotskin mukaan tähän siirtymävaiheeseen sijoittuu kehityksen kriisi psykologisen kehityksen kuvauksessa. Esikoulu ei ole enää päivähoitoa, mutta ei vielä kouluakaan. Siirtymävaihe on eri tavoin yhdisteltyä leikkiä ja oppimista. (Hakkarainen 2002, 69 - 71.)

Vygotskin mukaan psykologisessa kehityksen kuvauksessa seitsemän ikävuoden aikoihin lapsen tietynlainen luonnollinen suhtautuminen tapahtumiin muuttuu ja lapsi käy oikullisemmaksi. Näiden muutosten takana on tahdonalainen kehittyminen, jossa lapsi alkaa kehittää omaa itsenäistä suhtautumistaan tapahtumiin ympäristön luomista paineista ja tilanteista riippumatta. (Hakkarainen 2002, 45.)

Älyllisinä kouluvalmiuksina on pidetty lapsen kehittyneitä havaintokykyä, keskittymiskykyä, analyyttistä ajattelua, muistia, kykyä toistaa aikuisen antama malli, hienomotoriikkaa ja sensomotorista koordinaatiota. Emotionaalinen kouluvalmius on lähinnä taitoa hillitä impulsiivisia reaktioita ja kykyä suorittaa myös yksitoikkoisia tehtäviä. Sosiaalinen valmius pitää sisällään lapsiryhmään sopeutumisen ja oppilaan roolin omaksumisen. (Hakkarainen 2002, 67 - 68.) Sosiaalinen kehitys perustuu saamisen ja vastaanottamisen vuorovaikutukseen. Myös tunne-elämän kehityksellä ja itsetunnon kasvulla on tärkeä merkitys sosiaalisessa kehityksessä. (Arajärvi 1995, 32.)

3.2.2 Oppimiskäsitys ja ympäristö

Esiopetuksen lähtökohtana on valmistaa lasta myöhempää oppimista varten, näköpiirissä on seuraava vaihe, ensimmäinen luokka koulussa. Samanaikaisesti kuitenkin korostetaan elinikäisen oppimisen merkitystä

eurooppalaisena kasvatusjärjestelmän periaatteena. Tästä näkökulmasta ajatellen esiopetuksen päämääränä tulisi olla yleisten oppimisvalmiuksien kehittäminen kouluvalmiuksien asemasta. Esiopetus ja varhaiskasvatus ovat kriittinen vaihe elinikäisen oppimisen perusvalmiuksien suhteen. Kouluvalmiutta tarkastellaan älyllisestä, emotionaalisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Oppimisen lähtökohtana ovat lapsen aikaisemmat kokemukset (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 11).

Lapset elävät erilaisissa kasvuympäristöissä, joilla on erilainen vaikutus lapsen elämään. Näin olleen kaikilla on omanlaisensa kokemusmaailma. Tämä yhdistettynä lapsen biologiseen ja persoonalliseen rakenteeseen johtaa siihen, että kaikilla lapsilla kasvu ja oppiminen perustuvat yksilölliseen tapaan ajatella, toimia ja reagoida ärsykkeisiin. (Heikka, Hujala ja Turja 2009, 44 - 45.)

Tietoa ei voida siirtää lapseen, vaan lapsen on oltava itse aktiivinen ja rakennettava aikaisemmin omaksumien käsitysten ja uuden tiedon pohjalta uudet käsitykset. Ollessaan aktiivinen oppija lapsi säilyttää luovuuden, ilon, innostuksen ja rohkeuden oppia uutta. Aikuisen tehtäväksi jää ohjata lapsen huomiota oppimisen kannalta olennaisiin asioihin. Hän auttaa lasta havainnoimaan ja tekemään niistä päätelmiä. Aikuinen tuo oppimistilanteisiin uusia käsitteitä lapsen ajattelun avuksi. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 11.)

Reunamon mukaan usein voidaan myös katsoa, että oppiminen olisi kasvatuksen ydin, se on kuitenkin alisteinen hahmotustavan vaikutuksille, jotka ovat muodostuneet jo aikaisemmin. Kun lapsen omat näkemykset vaikuttavat opittaviin asioihin, häntä ei voida pitää enää kasvatustilanteessa pelkkänä oppijana, oppiminen on siis tapahtumien tuottamisen sivutuote. Tilanteessa, jossa aikuiset ja lapset osallistuvat opittavien asioiden muokkaamiseen, on tärkeää kiinnittää mielikuvansa esiin nouseviin asioihin. Reunamon mukaan oppimisessa on kyse kyvystä luoda mielikuville todellisia vastineita tiedon irrottamisen sijasta. (Reunamo 2007, 12.)

Esiopetusryhmässä toimivien kasvattajien tehtävän on luoda lapselle kasvua, kehittymistä ja oppimista tukeva ympäristö kasvatus- ja oppimistavoitteiden ja esiopetussuunnitelmien pohjalta. Oppimisympäristö pitää sisällään fyysiset, sosiaaliset, pedagogiset ja kulttuuriset tekijät sekä ilmapiirin.

Oppimisympäristössä tulee huomioida lasten erilaiset oppimistavat ja herkkyyksikaudet. Sen tulee myös tarjota mahdollisuus leikkiin, liikkumiseen, toimintaan ja omaan rauhaan. Lapsen toiminnan ollessa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa hän oppii ja tällöin oppiminen tapahtuu kokonaisvaltaisesti. Oppimisympäristö muuttuu lapsen muuttuvien tarpeiden ja kiinnostuksen mukaan. Ilmapiiri on osa oppimisympäristöä. Avoin, keskusteleva ilmapiiri rohkaisee lasta omaan ajatteluun ja vuorovaikutukseen muiden kanssa. Vuorovaikutus kehittää lapsen itsetuntemusta, yhteistyötaitoja, kielellisiä valmiuksia ja ajattelutaitoja. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 12.) Oppimisympäristön laadukkuutta kuvaa kasvatuksen ja opetuksen jatkuvuus jonka keskeisenä tekijänä on yhteistyö lapsen eri kasvuympäristöissä toimivien aikuisten välillä (Heikka ym. 2009, 45).

3.2.3 Dokumentointi

Dokumentointi on esiopetuksessa työtapana, jonka avulla tallennetaan eri tavoin toimintaa ja lapsen oppimista. Se on myös väline toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä lapsen oppimisen seuraamiseen ja arviointiin. Järvenpään varhaiskasvatuksessa yhtenä dokumentointi välineenä on lapsen kasvun kansio. Siihen talletetaan ja kirjataan aikuisen kanssa lapsen hänelle merkityksellisiä kokemuksia, kysymyksiä, pohdintoja ja ajatuksia arjesta. Kasvun kansion tavoitteena on lisätä lapsen itsetuntemusta ja vahvistaa positiivista minäkuvaa. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 13.)

Osaamisen lisäksi kasvun kansio kuvaa lapsen kiinnostuksen kohteita ja hänen omaa erityislaatuisuuttaan. Pitkällä aikavälillä koottu kansio tekee kehityksen ja muutoksen näkyväksi lapselle ja auttaa huomioimaan omaa oppimistaan. Lapsi

itse valitsee ja arvottaa työnsä, joita haluaa kansioon säilöä. Kasvun kansioon kasvattaja voi koota lapsesta tekemiä havaintoja, kuvauksia ja yleisarvioiteja lapsen kehittymisestä. Kasvun kansio rakentaa lapsen oppimisen ja kasvatuksen jatkuvuuden päivähoidosta esiopetukseen ja edelleen kouluun. (Heikka ym. 2009, 94 - 95.)

Toinen dokumentoinnin väline Järvenpäässä on jokaiselle lapselle tehtävä esiopetuksen suunnitelma joka perustuu lapsen yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen. Tämän suunnitelman pohjalta suunnitellaan esiopetusryhmän yhteinen opetus ja kasvatusta. Esiopetuksen suunnitelmaa käytetään myös lapsen arviointiin ja seuraamiseen, se tehdään yhdessä vanhempien kanssa noin kuukauden kuluttua esiopetuksen alkamisesta. Arviointikeskusteluja käydään vanhempien läsnä ollessa vuoden vaihteessa ja keväällä esiopetuksen päättyessä. Keskusteluissa annetaan palautetta, tavoitteita tarkistetaan ja tarvittaessa asetetaan uusia tavoitteita. Lapsen kanssa esiopettaja käy arviointikeskusteluja pitkin vuotta. Lapsen arviointikeskusteluissa lasta ohjataan itsearviointiin ja suunnataan hänen huomiota työnsä tuloksiin. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 22.)

Esiopetuksen ja alkuopetuksen yhteinen näkemys lapsesta ja oppimisesta turvaavat lapsen oppimisen jatkumon esiopetuksesta kouluun. Lastentarhanopettaja, alkuopetuksen opettaja ja vanhemmat käyvät yhteisen keskustelun lapsen koulun alkaessa. Lapsen esiopetus suunnitelmaa käytetään keskustelun pohjana ja työvälineenä jatkumon luomiseksi alkuopetukseen. Opettaja saa tietoa lapsen kehityksestä, oppimistavasta ja vahvuuksista. Vastuu yhteistyön toteutumisesta on esi- ja alkuopetuksen opettajilla. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 25.)

3.2.4 Kolmikantakeskustelu

Järvenpäässä ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana muodostunutta yhteistyötä huoltajien ja muiden tahojen kanssa. Tavoitteena on rakentaa esi- ja perusopetuksesta ehyt ja johdonmukainen

oppimiskokemus. Esiopetus ja alkuopetus laativat vuosittain yhteistoimintasuunnitelman, joka liitetään koulun vuosisuunnitelmaan. Yhteistoimintasuunnitelmassa määritellään yhteistyön konkreettiset tavoitteet, toimenpiteet ja toiminnan arviointi. Yhteistoimintasuunnitelman tekemisestä vastaavat päiväkodinjohtajat sekä rehtorit. Esiopetuksessa laadittu lapsen esiopetuksen suunnitelma (Leops) siirtyy kouluun esiopetusvuoden päättyessä keväällä ennen uuden lukuvuoden alkua. (Järvenpään kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman yleinen osa 2009, 9.)

Ensimmäisellä luokalla jokaisen lapsen vanhemmat, esiopettajat ja luokanopettajat käyvät kolmikantakeskustelun, jossa käydään läpi lapsen esiopetussuunnitelma ja keskustellaan koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Kolmikantakeskustelu edistää opetussuunnitelmien tavoitteita, joilla pyritään esiopetuksen ja perusopetuksen nivelkohdan saumattomuuteen ja oppilaan joustavaan siirtymiseen esiopetuksesta perusopetukseen. Olennaista on avoimuus. Kaikki kolme osapuolta ovat puhumassa ja kuulemassa oppilaan kasvusta ja kehityksestä. Lastentarhaopettajilta sekä vanhemmilta saadut sekä yhdessä arvioidut tiedot ovat yhdessä tukemassa tulevan luokanopettajan työtä. Ne ovat pohjana opetuksen suunnittelulle ja auttavat kunkin oppilaan oppimissuunnitelman laadintaa. Vanhempien ja lastentarhaopettajien tekemä yhteistyö jatkuu kolmikantakeskustelujen kautta luoden hyvän perustan luokanopettajan ja vanhempien yhteistyölle. (Järvenpään kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman yleinen osa 2009, 9.)

3.3 Perusopetus

Kaikki Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Perusopetuslain 25 § mukaan oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Lain mukaan opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen, sekä antaa

heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa, sekä turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 2 § ja 25 §.) Perusopetuslain mukaan lapsella on oikeus ja opetuksen järjestäjä voi antaa luvan aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsella on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella edellytykset suoriutua opiskelusta. Huoltajat voivat hakea lupaa myös perusopetuksen aloittamiseen yhtä vuotta säädettyä myöhemmin (ns. koululykkäys), tällöin kouluvalmiuksia hiotaan vielä esiopetusryhmässä. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 27 § ja 25 §.)

Opetussuunnitelma luo peruskoulun opetuksen pohjan. Siinä määritellään koulun kasvatusta ja opetustyön tavoitteet. Opetussuunnitelmaan on kirjattu, mitä aineita koulussa opiskellaan, miten koulussa työskennellään ja miten opiskelua voidaan tukea. Koulun opetussuunnitelma perustuu valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin ja kuntakohtaisiin linjauksiin. Järvenpään kaupungin kaikilla kouluilla noudatetaan koko perusopetuksen kattavaa kaupungin yhteistä opetussuunnitelmaa. Opetuksen ja kasvatuksen yleiset tavoitteet ovat tukea lapsen persoonallisuuden kasvua ja itsetunnon kehittymistä. Kehittää lapsen sosiaalisia taitoja ja opettaa lapselle elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä herättää lapsessa halu elinikäiseen oppimiseen. (Järvenpään kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman yleinen osa 2009,7.)

3.3.1 Mankalan ala-aste

Mankalan koulu on Järvenpään suurin alakoulu, oppilaita siellä on 407. Koulussa on 18 perusopetusryhmää, yksi erityisopetusryhmä ja joustava pienryhmä. Koulussa työskentelee rehtori ja 18 luokanopettajaa, kaksi kieltenopettajaa, tekstiilityönopettaja, erityisopettaja ja kaksi erityisluokanopettajaa. Koulussa on kuusi koulunkäyntiavustajaa. Mankalan koulussa painotetaan luonnontieteitä ja viestintäkasvatusta. 1. - 2. luokilla painotetaan matematiikkaa. Kolmannella luokalla musiikkia ja vuosiluokilla 4. - 6

painotetaan viestintäkasvatusta sekä viidennellä luokalla maantietoa ja biologiaa. (Järvenpään kaupunki /koulut ja oppilaitokset.)

Ensimmäisellä luokalla koululaiset harjoittelevat koululaisena olemista ja opiskelevat perustietoja ja -taitoja; lukeminen, kirjoittaminen ja matematiikka sekä ympäristö- ja luonnontiedon perusasiat, kädentaidot, musiikki ja liikunta. Yhteistyötaidot, vastuu itsestä ja omasta työstä ovat koululaiseksi oppimisen perusta. Koulussa erilaiset oppilaat työskentelevät yhdessä ja oppivat tulemaan toimeen toistensa kanssa. Itsenäistä työskentelyä oppilaat harjoittelevat huolehtimalla tavaroistaan ja kotitehtävistään.

3.3.2 Oppilaan hyvinvointi

Oppilashuoltoon kuuluu lapsen oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuolto voi tukea yksittäistä oppilasta tai oppilasryhmää. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää kouluyhteisön hyvinvointia. (Perusopetuslaki, 31 a §, (13.6.2003/477.)

Kouluilla on omat toimintamallinsa kriisi – ja kiusaamistilanteiden varalle. Oppilashuollon palveluja ovat mm. kouluterveydenhuoltoon, psykologipalveluihin ja koulukuraattoritoimintaan liittyvät palvelut. Oppilashuoltoon kuuluvia tukipalveluja ovat myös koulunkäyntiavustajapalvelut, kouluruokailu ja -kuljetukset sekä aamu- ja iltapäivätoiminta. (Perusopetuslaki 31 a § (13.6.2003/477.)

Kouluissa on oppilashuoltoryhmät, johon kuuluvat yleensä; rehtori, erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, psykologi sekä opettajia ja muita asiantuntijoita tarpeen mukaan. Ryhmä työskentelee yhteistyössä opettajien kanssa koko koulun ja yksittäisen oppilaan hyväksi. Oppilaan asioita hoidetaan aina luottamuksellisesti ja ratkaisuja etsitään yhdessä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. (Perusopetuslaki 31 a § (13.6.2003/477.)

3.3.3 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta tarjoaa huolenpitoa, aikuisten antamaa turvaa ja ohjausta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan ensisijaisena pyrkimyksenä on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä. 1. ja 2. luokan oppilaille ja erityisoppilaille järjestettävää aamu- ja iltapäivätoimintaa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan saamiseen ei ole kuitenkaan subjektiivista oikeutta kuten päivähoitoon. Kunnalla on oikeus päättää, missä laajuudessaan toimintaa järjestetään. (Perusopetuslaki 48 §, 19.12.2003/1136.)

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään ja onnelliseen arkiympäristöön. Iltapäivätoiminnan järjestämiselle on useita arvoihin ja arkeen liittyviä perusteluja. Pieni koululainen tarvitsee turvallisen paikan viettää koulupäivän jälkeinen aika. Iltapäivätoiminta tukee vanhemmuutta olemalla käytännön apuna arjen sovittelussa. (Suomu, Erkama & Havu 2005, 8.)

Järvenpäässä vuosina 2010 – 2011 perusopetuksen 1. ja 2. luokkien sekä erityisopetuksen 1. - 9. luokkien oppilaiden aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään päivittäin koulun jälkeen kokoontuvissa IP-ryhmissä sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten iltapäivätoimintana. Toimintaa koordinoi Järvenpään kaupungin perusopetuspalvelut ja sitä järjestävät Järvenpään seurakunta, Keravan kristillinen koulu ja Järvenpään kaupunki. (Järvenpään kaupunki/koululaisten iltapäivätoiminta 2009-2010.)

IP-toiminta tarjoaa lapselle turvallisen tavan viettää aikaa koulun jälkeen. IP-ryhmissä leikitään, liikutaan, tehdään läksyjä, ulkoillaan, nautitaan välipala, levätään ja askarrellaan ammattitaitoisten ohjaajien opastuksella ja valvonnassa. Toiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä edistää lasten hyvinvointia. Iltapäivätoiminnan ryhmät toimivat päivittäin klo 12 -16 tai 16.30 huoltajan valinnasta riippuen. Pikku Hukassa on pienryhmä ja Kristillisessä koulussa toiminta-aika on klo 12 – 16/17. (Järvenpään kaupunki/koululaisten iltapäivätoiminta 2009 - 2010.)

3.3.4 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Lapsen ja koko perheen elämässä on uusi ja jännittävä vaihe, kun lapsi siirtyy esikoulusta kouluun. Kouluympäristö tapoineen ja toimintoineen on lapselle vieras ja sopeutuminen uuteen vaatii aikansa. Ensimmäiset kouluvuodet ovat hyvin tärkeä vaihe lapsen elämässä ja siksi lapsen kehitystä ja oppimista tulee tukea niin, että hänelle muodostuu myönteinen käsitys itsestään oppijana ja koululaisena. Ensimmäisen vuoden kokemukset koulusta ja itsestä oppijana vaikuttavat merkittävästi tulevaan koulumenestykseen ja myöhempään asennoitumiseen oppimista kohtaan. (Luostarinen 2010, 3.)

Huoltajien tehtävä on olla lapsen lähellä, läsnä arjessa ja kuunnella lasta. Lapselle on tärkeää, että vanhemmat ovat kiinnostuneita koulunkäyntiin liittyvistä asioista ja keskustelevat lapsen kanssa päivittäin läksyistä, koulumatkasta, koulukavereista ja muista koulupäivän tapahtumista. Avoin tiedonkulku opettajan ja huoltajien välillä luo hyvät edellytykset kodin ja koulun yhteistyölle. (Luostarinen 2010,3.)

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on tärkeää, jotta lapsi tuntisi olonsa hyväksi ja turvalliseksi. Kodilla ja koululla on omat, toisiaan täydentävät tehtävänsä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukijana koko peruskoulun ajan. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Koulun tärkein tehtävä on kuitenkin edelleen perustietojen ja -taitojen opettaminen. (Luostarinen 2010, 3.)

Yleensä lapsi käy mielellään koulua, kun huoltajat osoittavat kiinnostusta hänen koulunkäyntiinsä ja tekevät yhteistyötä opettajan kanssa. Onnistunut yhteistyö vaatii molemminpuolista aktiivisuutta, sitoutumista ja luottamusta. Opettaja ja huoltajat voivat sopia yhdessä ne yhteistyötavat, jotka tuntuvat tarkoituksenmukaisilta. (Luostarinen 2010, 8-9.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN

4.1 Tutkimusprosessin kuvaus

Alkupalvesta 2009, opinnäytetyön aiheen selkiytymisen jälkeen, kyselimme yhteistyöhalukkuutta tutkimusmateriaalin hankkimista varten Järvenpään Isokydön ja Iso-Antin päiväkotien esikouluryhmistä. Näiden ryhmien esikoululaisista suurin osa tulisi siirtymään Mankalan kouluun. Halusimme kuulla myös ryhmien esiopettajien mielipiteen siitä kuinka saisimme lasten äänen kuuluviin tutkimuksessamme. Esitimme suunnitelmamme lasten saduttamisesta ja toiveemme, että esikouluryhmien opettajat saduttaisivat lapset, sillä lapset kertoisivat asioistaan mieluiten tutulle ihmiselle.

Molemmissa esikouluryhmissä esiopettajat olivat innostuneita tästä menetelmästä ja tavasta kerätä aineistoa. Iso-Antin päiväkodin esiopettajat sanoivat käyttäneensä sadutus-menetelmää paljon lasten kanssa. He epäilivät kuitenkin hiukan, että jaksavatko esikoululaiset vielä keskittyä ja kiinnostua asiasta, koska kouluun siirtyminen oli ollut paljon esillä ollut asia ryhmissä.

Haasteenamme oli myös kevään tiukka aikataulu. Tiesimme, että esikouluopettajilla on keväällä kolmikanta- ja Leops-keskustelut vanhempien ja esikoululaisten kanssa. Näiden keskusteluiden lisäksi myös kevään viimeiset uimahallireissut olivat sattuneet näissä esikouluryhmissä toukokuun viimeisille viikoille.

Esiopettajat lupasivat kuitenkin yrittää sadutusta. Päädyimme ryhmäsadutukseen, joka tehtäisiin pienissä ryhmissä, sillä yksilösaduttaminen veisi luultavasti liikaa aikaa. Mietimme esiopettajien kanssa myös ennakolta varasuunnitelman, jos aikataulu pettäisi tai sadutus ei muuten onnistuisi. Sovimme, että jos sadutus ei onnistu, he voisivat katsoa koulun aloitukseen liittyviä lasten ajatuksia myös vasta tehdyistä Leops - keskusteluista.

Lupauduimme tarvittaessa lähettämään heille myös apukysymyksiä (Liite 1.) lasten aiheaduttamista varten.

Maalis- ja huhtikuussa 2009 työstimme tutkimussuunnitelmamme loppuun ja esitimme sen seminaarissa huhtikuussa. Jonka jälkeen lähetimme tutkimuslupapyyntöä Järvenpään kaupungille. Toukokuun 2009 alussa saimme kaupungilta suullisen luvan tutkimuksellemme.

Tutkimusluvan viipymisen vuoksi tutkimusmateriaalin kerääminen esikouluryhmistä viivästyi ja meni toukokuun puoliväliin. Tuolloin toimitimme päiväkodeihin myös vanhemmille tarkoitetut haastattelulomakkeet, joissa oli seitsemän avointa kysymystä (Liite 2.). Lomakkeet toimitettiin vanhemmille lasten ryhmien kautta. Vanhemmilla oli vastausaikaa reilu viikko, jonka jälkeen he palauttivat vastaukset lastensa ryhmiin. Toukokuun viimeisellä viikolla noudimme päiväkodeista sekä vanhempien vastaukset että lapsilta saadun materiaalin.

Kesäkuussa 2009 työstimme saatua tutkimusmateriaalia. Sovimme, että tutkimusmateriaalin litteroinnin ja analysoinnin jälkeen oli reilun kuukauden mittaisen kesäloman. Elo – marraskuun ajan kokosimme työn teoriaosuutta. Sen jälkeen palattiin jälleen saadun aineiston pariin ja aloimme yhdistää sitä teorian kanssa sopivaksi. Alkuvuoden 2010 työstimme työtämme ja suoritimme samalla opinnäytetyöhön liittyviä opintoja. Maaliskuussa 2010 esitimme työn osan seminaarissa, jonka jälkeen alkoi viimeistely esitarkastusta varten. Jätimme työn esitarkastukseen huhtikuun 2010 alussa.

4.2 Tutkimusaineiston keruu ja analysointi

Tutkimuksemme on empiirinen työelämälähtöinen tapaustutkimus. Tutkimuksessa hyödynnämme kvalitatiivista aineistonkeruu- ja analysointimenetelmää. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä oli valitsemamme menetelmä työhömme, koska tutkimuksessa on tavoitteena erilaisten ilmiöiden

ymmärtäminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2005, 152).

Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa. Aineisto kootaan luonnollisessa ja todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedonlähteenä. Siinä pyritään hyödyntämään metodeja joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä myös se, että kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. (Hirsjärvi ym. 2005, 155.)

Tutkimusaineiston koolla ei ole välitöntä vaikutusta eikä merkitystä tutkimuksen onnistumiseen kvalitatiivisessa tutkimuksessa, sillä kysymys on aina tapauksesta. Aineiston tehtävä on toimia tutkijan apuna rakennettaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Tarkoituksena ei ole myöskään ainoastaan kertoa aineistosta, vaan pyrkiä rakentamaan siitä teoreettisesti kestäviä näkökulmia. (Eskola & Suoranta 2003, 61 - 62.) Sulkusen ja Kekäläisen mukaan laadullisessa tutkimuksessa tarvitaan kahdenlaisia teorioita. Tarvitaan jokin taustateoria, joita vasten aineistoa peilataan. Aineistojen lähes rajattomat tulkintamahdollisuudet edellyttävät, että tutkijalla on mielessä kysymyksiä, joihin hän etsii vastauksia, tähän hän tarvitsee toista teoriaa eli tulkintateoriaa, joka ohjaa hänen valintojaan. (Sulkunen & Kekäläinen 1992, 11.)

Tarkoituksena oli käyttää työssä kahta eri tutkimusaineiston keräys menetelmää eli aiheadutusta lapsille ja avoimia kysymyksiä vanhemmille. Useamman menetelmän käyttö lisäisi tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2005, 218). Yksittäisen menetelmän avulla emme olisi saaneet riittävän kattavaa kuvaa tutkittavasta asiasta. Tavoitteena oli saada myös erilaisia näkökulmia ja merkityksiä tutkimuskysymykseemme omien käsitystemme tueksi. Tutkimusaineiston tehtävänä oli toimia apuna rakennettaessa ymmärrystä hyvästä kouluun siirtymästä.

Lapsille tarkoitettu aihesadutus poikkeaa niin sanotusta tavallisesta sadutuksesta siinä, että sadutus tapahtuu jostakin sovitusta aiheesta. Tässä tapauksessa aiheena oli koulun aloitus. Esikouluryhmissä koulun aloitus oli vuoden aikana luonnollisesti paljon esillä ollut asia ja satuilulla haluttiin antaa lapsille mahdollisuus käsitellä koulun aloitukseen liittyviä odotuksia.

Tutkimuksessa tutkimusaineiston kerääminen suunnittelemallamme tavalla ei onnistunut lasten osalta. Ryhmien esiopettajien kanssa sopimaamme pienissä ryhmissä tapahtuvaa aihesadutusta ei ollut toteutettu kummassakaan tutkimuksessamme mukana olevista esiopetusryhmissä. Ryhmien esiopettajat olivat tulleet siihen tulokseen, että emme saisi ehkä riittävästi ja riittävän hyvää aineistoa lapsilta aihesadutuksen keinoin tutkimukseemme. Esiopettajien mukaan kevään myöhäinen ajankohta sekä kaunis ilma oli houkuttanut lapsia myös ulkoleikkeihin. Esikoululaisilta saamamme tutkimusaineisto oli kerätty käyttäen varasuunnitelmaamme, jonka mukaisesti kummatkin ryhmät olivat tuottaneet materiaalin hiukan eri menetelmin.

Iso-Antin esikoululaiset olivat kertoneet lyhyesti esiopettajalleen, miltä heistä tuntuu mennä kouluun. Opettaja kirjoitti lasten mietteet ylös. Lasten esiopetussuunnitelmista oli otettu myös lasten kouluun menoon liittyviä ajatuksia mukaan tutkimusaineistoon. Lapset olivat halunneet esittää myös tulevalle luokanopettajalleen terveisiä, osaamisen alueitaan ja toiveitaan tulevaa kouluvuotta ajatellen. Isokydön esikoululaiset olivat kertoneet kouluun menoonsa liittyviä ajatuksiaan lähettämiimme valmiisiin kysymyksiin vastaten, joita esiopettajat pyysivät aihesaduttamisensa tueksi.

Esikoululaisten vanhemmille lähettämissämme kysymyslomakkeissa tiedustelimme muun muassa vanhempien tyytyväisyyttä lapsen esiopetusvuoteen sekä heidän että koulunsa aloittavan lapsen valmistautumista koulun aloitukseen. Kysymyksiä oli testattu aikaisemmin erään toisen tutkimuksen yhteydessä, jossa oli kartoitettu vanhempien tyytyväisyyttä lapsen esiopetusvuoteen. Lomakkeen lopussa oli myös tilaa, johon he saattoivat kertoa lapsen esiopetusvuotta ja kouluun lähtöön liittyviä ajatuksiaan

Sovimme molempien ryhmien esiopettajien kanssa, että he toimittaisivat vanhemmille lapsen esiopetusryhmän kautta haastattelulomakkeet ja tiedotteen (Liite 3.) sekä lupapyyntö (Liite 4.) lapsen osallistumisesta tutkimukseemme. Tiedote tutkimuksestamme laitettiin myös kummankin ryhmän ilmoitustaululle vanhempien nähtäväksi. Tiedotteessa esittelimme opinnäytetyömme sisältöä ja tutkimusaineistomme keräämismenetelmiä. Toimitimme vanhemmille tarkoitettua kysymyslomakkeita kirjekuorissa päiväkoteihin, jotta saisimme vanhempien vastaukset nimettöminä ja suljetuissa kirjekuorissa, tällä tavoin heidän henkilöllisyytensä ei tulisi ilmi.

Aineiston analyysimme aluksi tarkistimme ensin vanhemmilta saadun materiaalin. Iso-Antin päiväkodista saimme 10 ja Isokydön päiväkodista 9 vanhempien vastauspaperia, vastausprosentti oli 45. Kaikki vastaukset olivat asiallisia ja helposti tulkittavia. Kaikkiin kysymyksiin oli vastattu selkeästi, mikä helpotti työtämme. Päätimme käsitellä kummankin esikouluryhmän aineiston erillään, koska lapsilta saamamme tieto oli kerätty eri menetelmiä käyttäen.

4.3 Lasten kuuleminen

Lapselta tiedon saaminen ja haastattelu vaatii haastattelijalta taitoa. Lapsen tapa tuottaa puhetta on rönsyilevää ja yllättäen asiasta toiseen poukkoilevaa. Lapset ovat temperamentiltaan hyvin erilaisia, joka vaikuttaa myös haastattelutilanteessa, he eivät ole homogeeninen ryhmä. Ujoille lapsille haastattelu voi olla hankalaa. Marjatta Kalliala puhuukin lasten haastattelujen sijaan haastelemisesta lapsen kanssa. Hän kuvasi omaa lapsen haastattelutilannettaan sieniretkeen, jossa hyvän saaliin toivossa oli poikettava sinne ja tänne, mutta samalla oli pidettävä huoli pääsuunnasta, ettei eksy polulta. (Kalliala 1999, 73).

Heikan ym. (2009) mukaan lapsen kuulemisen tavoitteena on, että lapsen omat ajatukset tavoitetaan mahdollisimman suoraan ja useasti. Lapsen kuulemisen menetelmän valinta ja hallinta sekä opettajan pedagogiset taidot vaikuttavat

saatavan tiedon luotettavuuteen. Parhaiten lasten kuuleminen toteutuu sekä lasten keskinäisessä että lasten ja aikuisten välisissä vapaasti etenevissä keskusteluissa. (Heikka ym. 2009, 88.)

Lasten haastattelu on strukturoidumpi menetelmä kuin vapaamuotoinen keskustelu lasten kanssa. Haastattelumenetelmän tarkoitus on saada lapsi pohtimaan kokemuksiaan ja omaa ajatteluaan. Valmiiden tiedonkoontilomakkeiden täyttö ja etukäteen laadittujen kysymysten lista voi johtaa sen sijaan aikuiskeskeiseen haastatteluun. Heikan ym. mukaan haastattelijan tulisikin aina miettiä, kenen lähtökohdista haastattelua tehdään, mitä tarkoitusta varten tietoja kerätään, miten lasten osallisuutta ja aloitteellisuutta tuetaan ja miten paljon lapsille itselleen annetaan mahdollisuutta vaikuttaa haastattelun teemoihin ja kulkuun. (Heikka ym. 2009, 89.)

Lapsen on helpompi vapautua jos haastattelutilanne on mahdollisimman luonteva ja keskustelunomainen. Haastattelu voi olla aikuisen ja lapsen välinen kahdenkeskeinen tilanne tai lasten pari - tai ryhmähaastattelu, jolloin tilanne muodostuu ehkä enemmän keskustelunomaiseksi. Toisten lasten kuunteleminen virittää jokaisen ajattelemaan uusia näkökulmia, rohkaisee osallistumaan, innostaa ja auttaa muistamaan asioita. Toisaalta yksilöhaastattelussa jokainen lapsi saa varmasti puheenvuoron ja mahdollisuuden tuoda esiin juuri itselleen tärkeät asiat. (Heikka ym. 2009, 89.)

Aikuisen tulisi osata esittää kysymyksensä lapsen ajatteluun sopivalla tavalla. Lasta tulisi ohjata kuvailemaan ja kertomaan vapaasti ja sitä kautta tuomaan esiin itselleen tärkeitä havaintoja ja näkökulmia. Liian johdattelevia kysymyksiä tulisi välttää. Lasta voi ohjata kuitenkin ajattelemaan käsiteltävän asian eri puolia sekä tarjota hänelle tilaisuus kertoa tarkemmin kokemuksistaan. Lapselle tulisi antaa myös aikaa ajatella ja muotoilla näkemyksiään. (Heikka ym. 2009, 90.)

Haastattelutilanteen tulisi olla sellainen, että lapsi on virkeä ja tilanne keskustelua virittävä eivätkä muut toiminnat ole kilpailemassa lapsen

huomiosta. Lapsen on myös voitava luottaa keskustelukumppaniinsa ja saatava tietää, mitä varten haastattelua tehdään. Tutkimusmaailman eettisyyttä koskevat säännöt pitävät paikkansa myös lasta haastateltaessa. Lapsilta tulee saada suostumus samoin kuin heidän vanhemmiltaan ja heillä tulee olla oikeus keskeyttää tai kieltäytyä haastattelusta niin halutessaan. (Heikka ym. 2009, 89.)

5 TUTKIMUSAINEISTON ANALYYSI

5.1 Vanhempien vastaukset

Luettuamme useampaan kertaan tätä materiaalia, siitä alkoi suhteellisen helposti hahmottua teemat, joiden alle keräsimme tekstistä kutakin teemaa koskevat asiat. Koodauksena käytimme eriväristä alleviivausta. Työskentelyssä käytimme apuna miellekarttaa, jonka avulla oli helppo käsitellä kutakin teemaa.

Vanhemmille laadituilla kysymyksillä saimme mielestämme tietoa, jota olimme ennakoineetkin. Kuitenkin kysymykset: - Miten vanhempana olette valmistautuneet lapsenne koulun aloitukseen? Ja - Kuvaile millä tavoin olette valmistelleet lastanne koulun aloitukseen? Toivat samantyyppistä tietoa, joten olimme laatineet liian lähekkäin olevat kysymykset. Kysymykset antoivat vanhemmille mahdollisuuden kuvailla kummassakin kysymyksessä lapsen valmistautumista koulun aloitukseen. Myös kysymys: - Millaista yhteistyö lapsenne esiopetusryhmän ja koulun välillä on ollut? Antoi vanhemmille mahdollisuuden kuvailla yhteistyön laatua ja yhteistyön muotoa. Tätä kysymystä olisi voinut tarkentaa ja terävöittää koskemaan vain toista asiaa.

5.2 Isokydön esikoululaiset

Koska alkuperäinen suunnitelmamme aihesadutuksesta ei onnistunut ja tutkimustietoa esikoululaisilta oli kerätty nyt erilaisilla menetelmillä, päätimme lasten vastausten analyysissa käyttää samanlaista mallia kuin vanhempien vastausten analyysissäkin. Käsittelimme myös kummankin esikouluryhmän vastaukset erikseen. Isokydön lapsille oli esitetty viisi lomakekysymystä, jotka lähetimme heille apukysymyksiksi mahdollista aihesadutusta varten. Ryhmän ohjaaja oli lukenut kullekin lapselle kysymykset (LIITE) ja kirjoittanut lapsen vastaukset ylös. Vastauspapereita oli kaikkiaan 25 kappaletta.

Tarkistettuamme vastaukset, ne olivat selkeitä ja selkeällä käsialalla kirjoitettua ja kaikkiin kohtiin oli vastattu jokaisessa paperissa. Kirjasimme ne ylös samalla tavalla kuin vanhempien vastauksetkin. Käytimme apuna teemoja, koodausta ja miellekarttaa samoin kuin vanhempien vastausten kanssa. Keräsimme vastauksista löytämiemme teemojen alle värikoodauksen avulla kutakin teemaa käsittävät asiat.

Ensimmäisen kysymyksen: Mitkä asiat kertovat siitä, että olet aloittamassa koulua? Teemaksi laitoimme:

- a) Lapsi huomannut psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kehityksen.
- b) lapsi huomannut oman oppimisensa, jonka alle keräsimme lapsen huomiot omasta oppimisestaan. Kolmanneksi teemaksi laitoimme;
- c) ulkoiset tekijät, joka käsitti kaikki koulun aloitukseen liittyvät koulutarvikeostot: laukut, penaalit, koulupöydät, kouluvaatteet yms.

Toisen kysymyksen: Miten sinä itse valmistaudut koulun aloitukseen? Teemaksi laitoimme; koulutarvikkeiden hankinta ja b)valmentautuminen koulua varten.

Kolmannen kysymyksen: Mitkä asiat huolestuttavat tai pelottavat sinua koulun aloituksessa? Teemaksi laitoimme; huolet / pelot.

Neljännän kysymyksen: Mistä asioista olet iloinen koulun aloituksessa? Teemoiksi laitoimme;

- a) koulukaverit,
- b) koulun tapahtumat ja
- c) asiat ennen sekä jälkeen koulupäivän. Näiden teemojen alle keräsimme lapsien koulunkäyntiin liittyviä ilonaiheita.

Viidennen kysymyksen: Mitä esikoulussa oppimiasi tärkeitä taitoja luulet tarvitsevasi koulussa? Teemoiksi laitoimme;

- a) sosiaaliset taidot,

- b) oppimiseen liittyvät taidot ja
- c) koululaisena olemisen taidot.

5.3 Iso-Antin esikoululaiset

Iso-Antin esikouluryhmässä lapset olivat kertoneet lyhyesti esiopettajille miltä heistä tuntuu mennä kouluun, esiopettajat olivat kirjoittaneet lasten ajatukset ylös. Tähän laitoimme vain yhden teeman; a) Menen kouluun, jonka alle keräsimme lasten ajatuksia kouluun menostaan. Lasten vastaukset olivat tässä hyvin lyhyitä ja selkeitä.

Seuraavana lapset olivat kertoneet terveisensä tulevalle opettajalle. Terveisiä oli niin lyhyesti ja ne olivat hyvin samantapaisia, että laitoimme ne yhden teeman alle; a) terveiset opettajalle.

Kolmanneksi Iso-Antin esikouluryhmän esiopettajat olivat keränneet vasta tehdyistä Leops- keskusteluista lasten ajatuksia, toiveita ja kertomuksia muun muassa lasten omista vahvuuksistaan, joista he luulivat koulussa olevan hyötyä. Näihin laitoimme teemoiksi;

- a) mitä osaan,
- b) toivon,
- c) haluan oppia ja
- d) miltä tuntuu?

Kummankin ryhmän lapsilta saimme mielestämme tietoa, jota olimme ennakoineetkin. Isokydön lasten lomakehaastattelukysymyksissä oli kuitenkin kaksi hyvin lähekkäin olevaa kysymystä, joilla saatiin samanlaista tietoa. Kysymys: Mitkä asiat kertovat siitä, että olet aloittamassa koulua? Ja kysymys: Miten itse valmistaudut koulun aloitukseen? Tuottivat hyvin samankaltaista tietoa. Osa lapsista oli kertonut kumpaankin kysymykseen hankinnoistaan koulua varten.

6 TUTKIMUKSEN PÄTEVYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen tulosten tulkintaan liittyy oleellisesti se, millainen elämäkokemus ja mitkä asiat tutkija haluaa nostaa esille tutkimuksessaan. Analysointimme vahvuutena pidämme kyselyihin vastanneiden vanhempien asiantuntijuutta ja päiväkotien henkilökunnan ammatillista pätevyyttä. Tutkimuksen asiantuntijoina haluamme pitää myös itse koulunsa aloittavia lapsia.

Tutkimuksen pätevyys eli validius on tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksen on tarkoitus mitata. Tutkimus on pätevä teoreettisten ja operationaalisten määritelmien ollessa yhtäpitäviä. (Vilkkä 2005,161.) Tutkimuksemme validiutta puolustamme sillä, että tutkimukseen osallistui useampi tutkija (tutkijatriangulaatio), myös tutkimusanalyysin tekijöitä ja tutkimusaineiston kerääjiä sekä tulkitsijoita oli useampia henkilöitä. Tutkijatriangulaatio näkyy työssämme yhteistyönä jota olemme prosessin aikaan tehneet. Lukuisat keskustelut, väittelyt ja pohdinnat ovat antaneet ja rikastuttaneet tutkimustamme ja näin ollen tuonut lisää luotettavuutta ja pätevyyttä siihen. Vaikka tutkimuksestamme lapsilta saatua materiaalia ei saatu alkuperäisen suunnitelmamme tavalla, se ei kuitenkaan mielestämme muuta tutkimuksemme pätevyyttä. Pätevyyttä puolustamme myös sillä, että tutkimuskysymyksemme ratkaisemiseen käytimme erilaisia tutkimusaineistoja. (Hirsijärvi ym. 2005, 216 – 218.)

Haastattelulomakkeiden suunnitteluvaiheessa kysymysten asettelua jouduimme miettimään tarkkaan saadaksemme haluamamme tiedon. Suurena apuna oli, että kysymyksiä oli testattu aikaisemmin samantyyppisessä tutkimuksessa. Kysymysten asettelussa emme kuitenkaan onnistuneet, olimme asettaneet kaksi toisiaan liian lähellä ollutta kysymystä. Se ei kuitenkaan muuttanut merkittävästi tutkimusaineistoa. Tutkimuksen tulosten tarkkuudella tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta (Reliaabelius). Tutkimustuloksia ei tule yleistää pätevyysalueen ulkopuolelle. (Vilkkä 2005, 161.)

Tutkimuksemme käsitti vain kahden esikoulun lasten ja vanhempien näkökulman siirtymävaiheesta. Tutkimus ei käsitä kaikkia Mankalan koulun aloittavia oppilaita. Se on kuitenkin suuntaa antava siitä mitkä tekijät vaikuttavat hyvään esikoulusta kouluun siirtymiseen. Esiopetus on vapaaehtoista eikä tutkimuksemme kosketa esim. kotihoidosta tulevia esikouluikäisiä lapsia tai muissa päiväkodeissa olevia esikoululaisia.

7 TULOKSET

7.1 Vanhempien vastaukset

Ensimmäisessä kysymyksessä tiedustelimme vanhemmilta, monesko lapsi perheestä on aloittamassa koulua. Laskimme, että ryhmissä on maksimissaan perheen neljäs lapsi aloittamassa koulua, jonka jälkeen laskimme kuinka monta perheen ensimmäistä, toista, kolmatta ja neljättä lasta on aloittamassa koulua. Ryhmässä oli myös uusioperhe, jossa vanhemmilla oli eri määrä lapsia ja eri määrä koulunsa aloittavia lapsia, tämän huomioimme erikseen. Saadussa aineistossa oli neljä perheen ensimmäistä koulunsa aloittavaa lasta ja neljä perheen kolmansiä koulunsa aloittavia lapsia, sekä yksi lapsi joka oli perheen toinen koulunsa aloittava lapsi. Lisäksi yksi lapsi oli toiselle vanhemmalle neljäs ja toiselle vanhemmalle ensimmäinen koululainen. Isokydön esiopetusryhmässä oli viisi lasta, jotka olivat perheensä ensimmäisiä koulunsa aloittavia lapsia, kaksi perheensä toisia koulunsa aloittavia, sekä yksi lapsi joka oli perheensä neljäs koulunsa aloittava lapsi.

Toisessa kysymyksessä tiedustelimme, onko esikouluvuosi vastannut vanhempien odotuksia lapsen kouluvalmiuksien saavuttamisessa. Jos vastaus oli negatiivinen, pyysimme vanhempia kuvailemaan mitä asioita vanhemmat olisivat toivoneet painotettavan enemmän. Iso-Antin vanhemmista yhdeksän kymmenestä oli sitä mieltä, että esikoulu oli vastannut heidän odotuksiaan. Vanhemmat olivat sitä mieltä, että esiopetusvuoden aikana lapsen kouluvalmius on lisääntynyt huomattavasti ja lapsi on oppinut paljon uusia taitoja ja vanhatkin taidot ovat kehittyneet mukavasti.

Yksi vastaus oli, että on erittäin tyytyväinen lapsensa esikouluvuoteen. Parannettavaa ei juurikaan ole ja

Ei esikoulultakaan voi vaatia enempäänsä.

Yhtään miinus- merkkiä vastauksissa ei ollut. Toivomuksena vanhemmat esittivät muun muassa, että myös esikoulussa käytettäisiin lukujärjestystä, jotta esikouluviikon toiminnasta tiedettäisiin paremmin myös kotona. Esikouluasioiden tiedottamisen vanhemmille toivottiin paremmin toimivan. Toivottiin yhtenäisempää linjaa kaupungin toisten esikoulujen kanssa, koskien esikouluopetusta ja esikoululaisten tehtäväkirjaa. Tehtäväkirjan käyttö ja täyttäminen nähtiin tärkeäksi esikoululaisen kannalta.

Kolmannessa kysymyksessä tiedustelimme vanhemmilta, millaista yhteistyö lapsenne esiopetusryhmän ja koulun välillä on ollut? Tässä teemaksi laitoimme; yhteistyö esikoulun ja koulun välillä. Yhteistyötä esikoulun ja koulun välillä tiedettiin olevan muun muassa keskustelut tulevan opettajan ja esikouluopettajan kanssa, myös keskustelut vanhempien, esikouluopettajan ja tulevan opettajan kanssa tiedettiin yhteistyöksi. Leops – keskustelut olivat vanhempien tiedossa ja tiedettiin myös se, että Leops-paperit viedään kouluun lapsen mukana. Yhteistyö esikoulun ja koulun välillä nähtiin hyvänä ja helppona. Esikoululaiset olivat tutustuneet mm. tulevaan kouluun, jossa oli tutustuttu esimerkiksi jumppasaliin, oltu mukana liikuntatunnilla, ruokailtu koululla ja oltu koulun välitunnilla mukana. Toisaalta yhteistyötä oli joidenkin vanhempien mielestä ollut liian vähän. Kouluvierailuja olisi toivottu enemmän.

Tämän kysymyksen kohdalla tuli päiväkotien vanhemmissa kaikkein eniten eroavaisia vastauksia. Isokydön vanhemmat olivat erittäin tyytyväisiä esiopetusryhmän ja koulun väliseen yhteistyöhön. Esikoululaiset olivat tutustuneet tulevaan kouluunsa ja luokkaansa useamman kerran vuoden aikana. Koululla ja esiopetusryhmällä oli ollut yhteistä toimintaa kuten yhteinen joulupolku. Esikoululaiset olivat käyneet koulun puolella syömässä useamman kerran vuoden aikana. Kevään aikana he olivat käyneet myös tutustumassa oppitunneille. Kaiken kaikkiaan yhteistyö koulun ja esikoulun välillä on vanhempien mielestä ollut hyvää, ja sitä on ollut riittävästi. Asioista oli keskusteltu ja palautetta oli annettu puolin ja toisin.

Neljännessä kysymyksessä tiedustelimme miten vanhemmat ovat valmistautuneet lapsen koulun aloitukseen? Tässä pääteemana oli; vanhempien valmistautuminen johon alateemoiksi laitoimme; a) oma valmistautuminen ja b) lapsen valmistaminen. Vanhemmat olivat valmistautuneet lapsensa koulun aloitukseen muun muassa juttelemalla lapsensa kanssa kouluasioista. Vanhemmat olivat hakeneet koulukyytiä lapselleen. Järjestäneet lomansa lapsen koulun aloituksen ajankohtaan sopivaksi ja tutustuneet lapsen koulumatkaan yhdessä lapsensa kanssa. Oli lähetetty myös kaveritoivomukset luokalle ja kartoitettu iltapäivähoitoa lapselle.

Viidennessä kysymyksessä kysyimme miten vanhemmat ovat valmistaneet lastaan koulun aloitukseen? Tässä yläteemaksi laitoimme; Vanhemmat valmistelleet lastaan. Alateemaksi laitoimme; a) harjoittaneet/treenanneet toiminnallisoin keinoin, b) valmistelleet lasta tukien ja kuunnellen lasta c) ei mitenkään. Oli harjoiteltu lapsen kanssa mm. isojen kirjainten tavaamista ja laskujen laskemista. Oli autettu lasta monipuolisen liikunnan, musiikin, kirjoittamisen ja lukemisen harrastamisessa. Myös repun pakkaamista oli harjoiteltu. Oli opeteltu kelloa ja puhelimen käyttöä ja ajoissa esikouluun lähtemistä. Harjoiteltu oli myös välipalan tekoa ja koulureitin kulkemista. Oli tutustuttu kouluun ja opettajaan, ja harjoiteltu kengän nauhojen sitomista. Koulunsa aloittavia lapsia oli vanhempien taholta kannustettu ja rohkaistu. Keskusteltu kaverisuhteen luomisesta ja siitä miten koulussa ollaan. Juteltu kouluun menosta silloin, kun lapsi on itse ottanut asian puheeksi. Kehuttu lasta asioista, jotka ovat onnistuneet hienosti jo esikouluvuoden aikana. Lasta oli rohkaistu, kannustettu ja tuettu lapsen omaa innostusta ja vahvistettu hänen luottamustaan. Toisaalta lasta ei ollut valmisteltu mitenkään vielä toukokuussa. Näissä perheissä oli jo useampi koululainen ja heidän oli tarkoitus ottaa kesän aikana esille.

Näiden asioiden lisäksi Isokydön vanhempien vastauksista tuli esille myös että, vanhemmat aikoivat järjestellä omia työaikojaan sopivaksi lapsen koulu-aikaan ja työpaikoilla oli sovittu tarvittaessa joustoista aamujen suhteen. Jotkut

vanhemmat aikoivat siirtyä tekemään lyhennettyä työpäivää/työviikkoa tulevana syksynä.

Kuudennessa kysymyksessä tiedustelimme: Mitkä asiat huolestuttavat vanhempia lapsen koulun aloituksessa? Tähän pääteemaksi laitoimme; huolenaiheet ja alateemoiksi a) lapsen sosiaaliset suhteet, b) koulukiusaaminen, c) oppimisympäristöön liittyvät huolet, d) koulumatkaan liittyvät huolet ja e) lapsen aika ennen ja jälkeen koulupäivän. Vanhempia huolestuttivat lapsen sosiaaliset suhteet, uusien kaverisuhteiden luominen, yksin jääminen ryhmässä, uudet luokkakaverit ja lapsen sopeutuminen kouluun.

Koulukiusaamiseen liittyviä huolia olivat välitunti - sekä kiusaako oma lapsi muita koulukavereita. Oppimisympäristöön liittyvät huolet olivat, suuret opetusryhmät, oppituntisäästöt sekä saako lapsi tukea koulussa tarvittaessa ja huoli siitä, että riittääkö koulussa tarpeeksi haasteita lapselle ettei hän turhaudu. Koulumatkaan liittyvät huolet; liikenteen vaarat, jääkö lapsi leikkimään koulumatkalla, muistaako tulla suoraan kotiin.

Kotona oloon ennen ja jälkeen koulupäivän liittyviä huolia olivat; herääkö lapsi yksin kotona kouluun aamulla, osaako lähteä ajoissa kouluun ja yleensä lapsen kotona yksin oleminen. Isokydön vastauksista tuli myös lisäksi esille että, joitakin vanhempia huolestutti ettei heidän asuinalueellaan ole järjestetty aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaa koulunsa aloittaville lapsille. Huolta aiheutti, jos lapsen koulu alkaa kello 10 ja lapsi joutuu olemaan yksin kotona aamun, joka on vaikeaa pienelle koululaiselle. Kohdassa jossa vanhemmilla ei ollut erityisiä huolia, oli maininta, että perheessä on jo useampi koululainen.

Seitsemännessä kysymyksessä tiedustelimme millä tavoin ja kuinka usein vanhemmat haluaisivat olla yhteydessä lapsensa opettajaan ja koululaisten muihin vanhempiin? Tässä yläteemaksi laitoimme; yhteistyö ja alateemoiksi; a) millä muotoa? ja b) kuinka usein? sekä c) keneen? Vanhemmat halusivat pitää yhteyttä opettajaan/kouluun puhelimitse, reissuvihkon kautta ja sähköpostitse, myös vanhempainillat, kolmikantakeskustelut ja vanhempainyhdistystoiminta

nähtiin tärkeänä yhteistyömuotona. Vanhemmat toivoivat, että koulun alussa opettajan tulisi olla suhteellisen tiiviisti yhteydessä vanhempiin, että yhteistyö vanhempien kanssa lähtisi hyvin käyntiin. Toisaalta taas vanhempainillat ja opettaja – vanhemmat – oppilas - keskustelut kaksi kertaa vuodessa koettiin riittäväksi määräksi. Vanhempien tapaamiset opettajan kanssa ainakin keväällä ja syksyllä olivat vähimmäismäärä tapaamisia opettajan kanssa.

Jotkut vanhemmat toivoivat paljon yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä, myös heti jos esimerkiksi lapsen käytöksessä ilmenee muutosta. Vanhemmat toivoivat opettajalta myös positiivista palautetta kotiin. Toivomuksena oli, että mahdollisimman monet vanhemmat osallistuisivat tulevan koululuokan yhteistyöhön ja luokan hyväksi tehtävän työn olisi sujuttava tasapuolisesti. Vanhemmilla oli halu tutustua myös luokan toisiin vanhempiin. Vanhemmilla oli myös mielenkiintoa osallistua koulun vanhempainyhdistystoimintaan ja vanhempainillat nähtiin tärkeäksi. Jotkut vanhemmat halusivat olla aktiivisesti ”kuulolla”. Toivottiin, että vanhemmat pitäisivät yhteyttä myös toisiinsa koulun ulkopuolella.

Isokydön esikoululaisten vanhemmat toivoivat yhteydenpitoa opettajaan ja muihin vanhempiin, samoin kuin Iso-Antin esikoululaisten vanhemmatkin; puhelimitse, sähköpostin, tarvittaessa kasvotusten ja helmen kautta. Helmi on tämän päivän sähköinen reissuvihko, jonka välityksellä opettaja voi tiedottaa vanhempia ja vanhemmat voivat olla helposti yhteydessä toisiinsa ja opettajaan. Toivottiin, että opettaja raportoi vanhemmille lapsen koulunkäynnin sujumisesta noin kahden tai kolmen kuukauden välein, tarvittaessa yhteydenpitoa tiheämpäänkin toivottiin. Myös koenumeroiden ja poissaolojen lähettäminen vanhemmille olisi hyvä asia, että he pysyisivät ajan tasalla. Moni vanhempi toivoi opettajan tapaamista kasvotusten muutaman kerran vuodessa. Isokydön vastauksista tuli myös esille että, jotkut vanhemmat eivät pitäneet tärkeänä pitää yhteyttä luokan kaikkiin vanhempiin, ainoastaan vain niihin jotka ovat oman lapsen kanssa tekemisissä. Vanhempainiltoja toivoi vain yksi vanhempi pidettävän noin kerran tai kaksi vuodessa.

Kysymyspaperissamme oli viimeisenä tila vanhempien mielipiteelle: Lisäksi haluaisin sanoa osa. Tähän osaan tulleet asiat käsitelimme omana teemana. Vanhemmat halusivat korostaa, että myös päiväkodissa lapsen erilaisuutta yksilönä voitaisiin ottaa huomioon paremmin. Toivottiin, että huomioitaisiin esimerkiksi vilkkaat lapset ja hiljaiset lapset paremmin. Toivottiin, että päiväkodin toimintaa suunniteltaisiin enemmän lapsilähtöisesti, ei aikuisen näkövinkkelistä. Isokydön vastauksissa huokui tyytyväisyys viimeisessäkin mielipidekohdassa. Vanhemmat halusivat esittää tyytyväisyytensä mm. siihen, että esikoululaiset olivat käyneet ruokailemassa koulun puolella:

Se on paljon, kun eskari/ekaluokkalainen saa kasatuksi tarjottimelleen kaiken tarpeellisen.

Vanhemmat olivat tyytyväisiä, että esikoulussa oli leikinomaisen tekemisen kautta tutustuttu koulussa vastaan tuleviin asioihin. Tyytyväisiä vanhemmat olivat myös siihen, että Järvenpäässä esikoulut järjestetään päiväkodeissa eikä kouluissa. Esikouluryhmän henkeä kehitettiin:

Lapsemme ei ole kertaakaan sanonut, että hän ei haluaisi lähteä eskariin, vaan on joka aamu intoa puhkuen herännyt uuteen päivään.

7.2 Isokydön esikoululaiset

Lapset olivat huomanneet oman fyysisen kasvunsa.

Koska mä saan jo käden pään yli korvaan, se kertoo siitä, että mä olen koulukypsä.

Lapset olivat myös huomanneet, että olivat kasvaneet jo niin isoiksi, että olivat saaneet vanhemmiltaan koululaisten tarvikkeita. Myös vanhemman havainto lapsen kasvamisesta ja siitä lapselle mainitsemisesta oli havahduttanut lapsen huomaamaan, että kouluun lähdön aika lähestyy.

Lapsi oli myös huomannut, että hän syö nyt reippaammin ja nopeammin kuin pienempänä. Lapsi ei myöskään enää leiki niin paljon kuin aikaisemmin, ja leikit olivat muuttuneet koululeikeiksi kavereiden kanssa. Lapset olivat huomanneet oman oppimisensa, kun iso-veli oli antanut omia koulutehtäviään ratkaistavaksi, koulunsa aloittavalle oli lapsi huomannut osaavansa ratkaista tehtäviä. Tuleva koululainen toivoi jopa saavansa vaikeampia tehtäviä ratkaistavaksi.

Mä osaan jo lukea ja olen lukenut jo paljon kirjoja.

Vanhemmat olivat antaneet lapselle pieniä tehtäviä ja esikoululainen oli selvinnyt niistä mielestään hyvin. Lapsi luottaa omaan pärjäämiseensä koulussa, kun tietää että osaa jo paljon asioita ja oppii koko ajan lisää. Koulumatkan kulkemista oli harjoiteltu vanhempien kanssa.

Ulkoisia tekijöitä oli esimerkiksi koulutarvikkeiden ja kouluvaatteiden hankinta. Lapsi tuntee itsensä konkreettisesti koululaiseksi kun hänelle hankitaan koulutarvikkeita kuten koulupöytä, tuoli, reppu ja kännykkä.

Lapset valmistautuivat koulun aloitukseen opettelemalla lukemista ja kengännauhojen sitomista, repun pakkaamista ja yksin koulumatkan kulkemista, sekä jännittämällä pikkuisen. Eräs lapsi aikoi valmistautua koulun aloitukseen vahvistamalla omaa rohkeuttaan:

Etten olisi silleen ujo.

Isokydön esikoululaisista lähes puolella ei ollut minkäänlaista huolta tai pelkoa koulun aloitusta kohtaan. Suurimmat huolenaiheet olivat jälki-istunto ja se, että jos ei saa yhtään kaveria ja jää yksin välitunnilla tai ilman koulumatkaseuraa. Vain vähän huolestutti se, että miten selviää koulussa ja miten osaa tehdä läksyt. Suurin ilonaihe monelle lapselle oli tutut koulukaverit ja jos he sattuvat tulemaan samaan luokkaan. Uusien kaverien löytäminen nähtiin myös ilon aiheena. Koulunkäynnin kokonaisuudessaan uskottiin olevan kivaa:

Koulussa on kaikki kivaa esimerkiksi välitunnit ja se että oppii uutta, lukemaan ja kaikkee.

Iloa lapsille tuottivat kiva opettaja, mukava luokka ja koulun hyvä ruoka ja sen syöminen kaverien kanssa. Eräs lapsi koki iloa siitä, että saa kävellä yksin kotiin.

Esikoululaisten mielestä he tarvitsevat koulussa esikoulu vuonna oppimiaan taitojaan kuten: viittaamisen- ja hiljaa olemisen taitoa, keskittymisen- ja kuuntelemisen sekä tarkkana olemisen taitoa, opittujen kirjainten tuntemista, ”kirjainmarkkinoiden oppeja”, lukemista ja matematiikkaa;

Laskemista ja plussajuttuja ja kaikki plussatkin pitää opetella nopeasti.

Myös uimisen, piirtämisen ja miettimisen taitoa, sekä älyä tarvitaan lasten mielestä koulussa. Sosiaalisista taidoista lapset tiesivät, että koulussa ei saa riehua, vaan pitää istua nätisti, ei saa huutaa päälle, kun opettaja puhuu. Lapset olivat sitä mieltä, että koulussa tarvitaan tehtävien tekemiseen tarvittavia taitoja sekä kellonaikojen osaamista. Monessa vastauksessa mainittiin Tuhattaiturin (esikoulun tehtäväkirja, jossa on sekä matematiikka että äidinkielen tehtäviä) tehtävien tekemisen osaamisesta:

Täytyy osata tehdä Tuhattaiturin jutskia.

Vain yhdessä paperissa mainittiin, että koulussa tarvitaan leikkitaitoja.

7.3 Iso-Antin esikoululaiset

Lapset kertoivat, että kouluun on kiva mennä. Kun on ollut päiväkodissa jo niin pitkään, että kiva mennä jo vaihteeksi kouluun. Koulussa on kivaa ja jännittävää ja siellä on tuttu kaveri. Kaverit tulevat samalle luokalle ja saa vielä lisää kavereita. On kivaa kun tulee uusi opettaja ja tuntuu hyvältä kun oppii uusia

asioita. Jännittää myös vähän millaisia askarteluhommia siellä koulussa on. Sekin jännittää kun ei tiedä miltä opettaja näyttää.

Pelottaa jos on tiukka opettaja. Yleensä lapset luulivat, että koulussa on kivaa ja siellä on kiva opettaja. Eräs esikoululainen mietti, että mille luokalle oikein menee ja ketä muita siellä on ja onkohan koulutehtävät vaikeita. Eräs lapsi esitti opettajalle toiveen, että saisi tehdä paljon matikkaa. Joku lapsi olisi halunnut mennä kouluun nyt heti jo toukokuussa.

Toiveena esitettiin, että oppisi kirjoittamaan, lukemaan ja saada uusia kavereita sekä oppia sitomaan kengän nauhat. Esikoululaiset halusivat oppia tekemään myös läksyjä koulussa. Jotkut esikoululaiset olivat kertoneet, että he osaavat jo yhteen - ja vähennyslaskuja. Joku oli myös hyvä tunnistamaan kirjaimia. Joku oli oppinut jo kirjaimia esikoulu vuoden aikana ja osasi myös lukea ja kirjoittaa ja tehdä solmun.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä opinnäytetyössä tarkastelemme millainen on hyvä siirtymä esikoulusta kouluun. Ojalan mukaan jatkuva muutos varhaiskasvatus- ja päivähoitopalvelujen toimintaympäristöissä edellyttää varhaiskasvatuksen laadusta huolehtimista. (Ojala & Venninen 2009.) Lapsen tie koulumaailmaan alkaa päivähoidon ja esiopetuksen kautta. Siirtymävaihetta esiopetuksesta peruskoulun alkuopetukseen on perinteisesti kuvattu siltana. Tutkimuksessamme tuota siltaa kannattelee kolme tärkeää tukipilaria; koti, esiopetus ja koulu. Kaikkia näitä yhdistää lapsen hyväksi tehtävä yhteistyö ja kasvatuskumppanuus.

Tutkimuksen mukaan hyvän ja laadukkaan kouluun siirtymän perustekijöitä ovat lapsikeskeisyys, lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja kehitystaso sekä koululaisen roolin löytyminen. Kaverisuhteet tulivat esille voimakkaasti eteenkin lapsilta saadussa tutkimusmateriaalissa. Vanhemmuus ja yleinen elämänhallinta kotona ovat merkittäviä tekijöitä hyvässä kouluun siirtymässä. Kasvattajien pedagoginen osaaminen sekä ammatillisuus niin esikoulun kuin alkuopetuksen puolella ovat tärkeitä tekijöitä hyvässä siirtymässä esikoulusta kouluun. Tutkimuksen mukaan koulunsa aloittavan lapsen aamu- ja iltapäivähoidon järjestymisellä on merkittävä osuus hyvässä kouluun siirtymässä. Tiedon kulun ja siirtymäprosessin kehittäminen, sekä koulun oppilashuollollisten toimenpiteiden esille tuominen oppilaan vanhemmille jo kouluun siirtymävaiheessa edistävät lapsen koulun aloitusta alkuopetusvuosien aikana.

8.1 Lapsikeskeisyys ja lapsen kokonaisvaltainen kehitys

Lapsikeskeisessä kasvatustyyliässä lapsen mielipiteet huomioidaan, häntä kuunnellaan, hänen kanssaan keskustellaan ja häneen luotetaan. Lapsikeskeisyys eli lapsilähtöisyys ei tarkoita lapsen vapautta tehdä rajattomasti

sitä mitä haluaa. Orasen mukaan lapsen tulisi saada osallistua ja vaikuttaa itseään ja yhteisöään koskeviin kysymyksiin. Hänen tulisi kokea olevansa mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa etujensa turvaamiseksi tehtävää työtä. Lapsi saa näin mahdollisuuden rakentaa ymmärrystään itsestään siitä kuka on, mihin kuuluu ja miten osallistu elämänpiiriinsä kuuluvien asioiden toimintaan. Kyse on siis yhdestä lapsen kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. (Oranen 2008, 7, 9.) Ammattikasvattajina haluamme korostaa lapsen osallisuutta ja lapsikeskeisyyttä. Tämän vuoksi halusimme tutkimuksessamme antaa lapselle mahdollisuuden ilmaista mielipiteitään ja suoda kokemuksen siitä, että hänen mielipiteensä ovat tärkeitä ja häntä halutaan kuulla hänen omissa tärkeissä asioissaan.

Tutkimustuloksissa lapsikeskeisyys tuli esille lasten ja vanhempien vastauksista. Lapsikeskeisyyttä oli toteutettu sekä lasten kotona, että esiopetusryhmässä. Vanhempien taholta lapsikeskeisyys tuli ilmi tutkimuksessa vanhempien tapana toimia lapsen edun mukaisesti. Lapsen tulevaa kouluvuotta ajatellen vanhempien tarkoituksena oli järjestellä omia työaikojaan lapsen tuleviin koulupäiviin sopiviksi. Lasten mielipiteitä oli kuunneltu kotona. Vanhemmat olivat kannustaneet, rohkaisseet ja tukeneet lapsen omaa innostusta ja vahvistaneet lapsen luottamusta itseensä tulevana koululaisena. Lapsille oli hankittu koulutarvikkeita sekä suunniteltu ja toteutettu kotiympäristöä, huomioiden lapsen työskentelytilat ja - rauhan kotitehtävien suorittamista varten. Lapselle oli annettu mahdollisuus harjoitella koulun aloitukseen liittyviä asioita muun muassa koulurepun pakkaamista, kännykän käyttöä, kotioven avaamista ja koulumatkan kulkemista.

Esiopetusryhmässä lapset olivat saaneet tutustua tulevaan kouluun, luokkaan ja mahdollisuuksien mukaan tulevaan opettajaansa. Lapset olivat lähettäneet myös terveisiä tulevalle opettajalle. Lasten kaveritoivomuksia ensimmäiselle luokalle oli pyritty toteuttamaan lapsen toiveiden mukaisesti. Lasten tuen tarvetta oli selvitelty esiopetusvuoden aikana ja siirretty tietoa tulevaan kouluun. Tutkimusmateriaalin pohjalta tulimme siihen tulokseen, että tutkimuksen esiopetusryhmissä oli ollut positiivinen ja lapsikeskeinen kasvatusilmapiiri, joka

oli kannustanut ja rohkaissut lapsia koulun aloituksessa. Ryhmissä oli ollut tilaa myös erilaisuudelle. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 9.) Lapset luottivat pärjäämiseensä koulussa koulukavereiden kanssa. Monissa lasten vastauksissa oli korostettu omaa oppimista, luottamusta koulussa pärjäämiseen ja oman tiedon määrään. Mielestämme tämä osoittaa myös esiopettajien onnistuneen tehtävissään hyvin, sillä lapsilla oli luottamus itseensä. Esikouluvuosi oli täyttänyt sille asetetut vaatimukset. Meidän oli helppo yhtyä vanhempien tyytyväisiin mielipiteisiin esikouluvuoden onnistumista ja sille asetetuista vaatimuksista.

8.2 Lapsen roolin muutos siirtymävaiheessa

Esikoulusta kouluun siirryttäessä lapsen rooli muuttuu. Roolin muutokseen vaikuttaa muun muassa kasvuympäristön muuttuminen lapsikeskeisestä leikki- ja oppimisympäristöstä opettajajohtoiseksi tavoitteelliseksi oppimis- ja opetusympäristöksi. Sosiaalinen kasvuympäristö muuttuu myös enemmän yksin työskentelyn ympäristöksi. (Karikoski 2008.) Sosiaalinen valmius on kykyä sopeutua lapsiryhmään ja oppilaan roolin. (Hakkarainen 2002, 67 - 68.) Kouluun lähdön lähestyessä lapsen fyysinen kehitys muuttuu. Pituuskasvu ja hampaiden uusiutuminen ovat tyypillisiä piirteitä koulunaloituksen ikävaiheessa. Vygotskin mukaan tähän siirtymävaiheeseen sijoittuu kehityksen kriisi. Esikoulu ei ole enää päivähoitoa, mutta ei vielä kouluakaan. Siirtymävaihe on eri tavoin yhdisteltyä leikkiä ja oppimista. (Hakkarainen 2002, 69 - 71.)

Lasta saattaa hämmentää oma muuttumisensa, vaikka toisaalta hän on odottanutkin sitä. Lapsen ei ole aina helppoa tietää, että onko hän vielä pieni vai jo iso koululainen. Hän saattaa odottaa koulun alkua ristiriitaisin tuntein, tuntien iloa sekä huolta koulun aloituksesta. Koulun aloituksessa jokaisen lapsen tulisi kuitenkin kokea ilon ja onnistumisen tunteita ensimmäisenä kouluvuonna. Koululaisen roolin löytyminen ja sen ymmärtäminen kertoo lapsen kypsyydestä aloittaa koulua. Tutkimuksen esikoululaiset olivat huomanneet oman muuttumisensa leikkiensä muuttumisena isompien lasten leikeiksi. He olivat

onnistuneet ratkaisemaan isommille sisaruksille annettuja koulutehtäviä. Vanhemmat olivat huomioineet lapsen kasvun ja kertoneet siitä lapselleen. Lapsille laatimilla kysymyksillä saimme mielestämme selville lasten ajatuksia koululaisen roolin piirteistä ja lasten kouluvalmiuksista. Esimerkiksi kysymyksellä: Mitä tärkeitä taitoja luulet tarvitsevasi koulussa? Saimme lapsilta vastauksia niistä taidoista, joita he tiesivät koulussa tarvittavan. He tiesivät, että älyllisten kouluvalmiuksien; havainto- ja keskittymiskyvyn, hieno- ja sensomotoristen taitojen lisäksi he tarvitsevat emotionaalisia ja sosiaalisia taitoja koulussa, eli taitoa hillitä impulsiivisia reaktioita ja kykyä suorittaa myös yksitoikkoisia tehtäviä. (Hakkarainen 2002, 67 - 68.) He tiesivät että erittäin tärkeitä taitoja ovat sosiaaliset taidot, jotta he pärjäävät kaverisuhteissa ja ryhmässä toimimisessa.

Työmme teoriaosuudessa olleessa Karikosken tutkimuksessa esikoululaisten suurin ja jyrkin roolimuuotos oli ollut kunnallisesta päiväkodista sekä montessoripainoitteisesta päiväkodista siirtyneillä esikoululaisilla. Ensimmäisen kouluvuoden jälkeen kuitenkin kaikki tutkimuksen lapset olivat sopeutuneet koulukontekstiin ja täyttivät koululaisen roolille asetetut vaatimukset. (Karikoski 2008.) Karikosken tutkimustulosten avulla ymmärsimme, miten tärkeää hyvässä kouluun siirtymässä on, että lapsella on mahdollisuus harjoitella, valmistella ja opetella riittävän ajoissa uusia asioita. Tutut asiat eivät aiheuta pelkoa ja turhaa jännitystä.

Karikosken tutkimuksessa esikoululaisten roolimuuotos oli ollut matalin koulun yhdysluokassa (esikoululaiset ja ensimmäisen luokan oppilaat) esikoulunsa käyneillä lapsilla. He olivat saaneet seurata läheltä vuoden ajan ensimmäisen luokan oppilaiden koulunkäyntiä. Koulu oppimisympäristönä ja kaverit olivat tulleet heille tutuiksi jo esiopetusvuoden aikana. Tutkimuksemme vanhemmat olivat kuitenkin tyytyväisiä siihen, että heidän lapsensa olivat saaneet käydä esikoulun päiväkodin yhteydessä olevissa esikouluryhmissä. Järvenpään kaupungin esiopetussuunnitelman mukaan esiopetuksen päämääränä tulisi olla yleisten oppimisvalmiuksien kehittäminen kouluvalmiuksien asemasta. Järvenpäässä tavoitteena on, että esiopetusvuosi ei olisi liian koulumainen,

vaan painottaisi leikin kautta oppimista. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 9-11.) Karikosken tutkimus puoltaa kuitenkin koululaisen rooliin helpompaa sopeutumista kouluympäristössä tapahtuvassa esikoulussa.

Tutkimuksen lapsilta saamastamme aineistosta erottui jonkin verran lapset, joilla oli jo sisaruksia koulussa. Tämä näkyi tutkimuksessa siinä, että he eivät olleet vielä keväällä valmistautuneet koulun aloitukseen niin perusteellisesti kuin perheen ensimmäiset koululaiset. Heille kouluasia oli tullut tutuksi sisarusten koulunkäyntiä seurattaessa. He olivat saattaneet harjoitella koulutehtäviä sisarustensa kanssa ja olivat huomanneet oman pärjäämisensä. Toisaalta vanhempien sisarusten pärjääminen koulussa saattaa aiheuttaa myös paineita perheen nuoremmille sisaruksille, jos he eivät pysty täyttämään heille asetettuja odotuksia koulussa samalla tavoin. Vanhemmat sisarukset ovat saattaneet luoda kouluun myönteisen kuvan perheen lapsista ja opettajat saattavat odottaa perheen nuoremmilta sisaruksilta samanlaista koulukäyttäytymistä kuin vanhemmilta sisaruksiltakin.

Tutkimusmateriaalissa teimme huomion lasten yksistään positiiviseen suhtautumiseen kouluun lähdöstä. Emme voineet välttyä ajatukselta, että oliko kaikkinaisen positiivisuuden takana ehkä esikoululaisen tietämys myös siitä millaisia vastauksia häneltä halutaan ja odotetaan, ja joko esikoululainen tietää, että koulussa tulee vastata oikein. Emme tiedä miten esiopetusryhmän aikuiset olivat johdattaneet ja ohjanneet lapset tutkimuksen aiheeseen haastattelutilanteissa. Emme myöskään voi tietää onko joku lapsi jättänyt kertomatta pelkonsa koulun aloituksesta. Käsittelleekö hän mahdollisesti tätä asiaa kotona vanhempien kanssa. On vaikea tietää millä tavalla lasten vastaukset ja tutkimustulokset olisivat muuttuneet nyt saamistamme tuloksista, jos itse olisimme olleet ryhmässä haastattelemassa ja havainnoimassa lapsia. Kaiken kaikkiaan näin positiivisen asenteen myötä, esiopettajat ovat mielestämme onnistuneet vuoden aikana työssään hyvin.

8.3 Kaverisuhteet

Tulkintamme mukaan lapsille lähes tärkein ja odotetuin asia koulun aloituksessa oli kaverit. Heidän kanssaan koulumatkan taittaminen, välitunneilla ja ruokailussa oleminen olivat asioita, joista lapset olivat halunneet mainita. Tutut päiväkotikaverit olivat sekä huolen että ilon aihe. Huoli siitä, pääsisikö kaverin kanssa samalle luokalle ja tieto ja ilo siitä, että kaverit olivat tulossa samaan kouluun ja luokkaan. Esikouluikäiselle lapselle päivähoidossa merkittäviä tekijöitä ovat toiset lapset ja lapsiryhmä. Lapset pyrkivät aktiivisesti rakentamaan suhteitaan ja samaistumaan vertaisiinsa. (Hujala, Puroila, Parrila&Nivala 2007, 23.)

Kaverisuhteiden tärkeys päivähoidossa korostuu juuri aikaisemmin mainitsemaamme leikkipainotteisen esikoulun myötä. Leikin muodostaessa rungon päivän toiminnalle, korostaa se sosiaalisten taitojen tärkeyttä ja kavereita. Lapsella ei ole vielä käsitystä siitä muutoksesta jonka koulu tuo arkeen. Oppimisympäristö muuttuu huomattavasti enemmän yksilökeskeisemmäksi. Kavereiden tärkeys säilyy ja korostuu. Kaverin tuleminen samalle luokalle antaa lapselle rohkeutta kohdata uuden tulevan yhdessä.

Kaverista haetaan turvaa ja tukea uudessa koulumaailmassa. Lapsen kaverisuhteiden tärkeys tulee vanhemmille tietoiseksi, sillä koulukavereiden kanssa leikitään usein koulupäivän jälkeenkin. Tällöin ei välttämättä kukaan aikuinen ole seuraamassa tilanteita. Osa tutkimuksen vanhemmista halusi olla juuri tämän takia tekemisissä luokkatovereiden perheiden kanssa, jotta tietäisi millaisessa seurassa lapset iltapäivisin liikkuvat. Sosiaaliset paineet kasvavat koulumaailmassa suuremmiksi. Koululainen ei voi olla kiinnostunut mistä tahansa, vaan hän joutuu tavoittelemaan isomman lapsen roolia. Esimerkiksi lelut ja vaatteet ovat yksi sosiaalisen aseman mittari. Kaverin mielipide painaa kaikessa paljon ja säätelee käyttäytymistä. Lapsi haluaa olla samanlainen kuin muut koulukaverit.

8.4 Vanhemmuus ja kodin tuki lapselle

Laadukkaan varhaiskasvatuksen yksi tärkeä peruspilari on vanhemmuus. Kodin lämpimässä kasvatusilmapiirissä vanhempi välittää lapsesta, kunnioittaa ja kuuntelee lasta, sekä ottaa huomioon hänen emotionaaliset tarpeensa. Perheen arvomaailma ja yhteenkuuluvuuden tunne suojaa lasta. Vanhemmilta saatava tuki luo turvallisuutta ja auttaa sopeutumaan uuteen elämänvaiheeseen. Se vaikuttaa lapsen itsetuntoon ja vähentää stressiä. Lapsen aloittaessa koulunkäyntinsä perheen arkikuviot muuttuvat. On tärkeää, että perheessä säilyy yleinen elämönhallinnan tunne, jotta lapsi tuntisi olonsa turvalliseksi ja pystyisi luottamaan ja turvaamaan aikuiseen uudessa elämäntilanteessa. Lapsen myönteiseen kuvaan kouluun siirtymisestä vaikuttaa merkittävästi kodin hyväksyvä ja innostava ilmapiiri. Lasten kotitaustalla on suuri vaikutus siihen miten lapset kokevat koulun ja opetuksen. Yhteiskunnallinen tausta ja se miten korkeasti koulutettuja vanhemmat ovat vaikuttaa siihen miten lapset arvostavat itseään. Tässä tutkimuksessa havaintomme oli, että kaikki lapset arvostivat itseään.

Työmme teoriaosuudessa olleessa Ojala & Vennisen tutkimuksessa yksi varhaiskasvatuksen laatua parantavana tekijä oli kasvatuskumppanuus ja oppimisen tukeminen kotoa käsin. Heidän tutkimuksensa laadukkaissa yksiköissä vanhemmat olivat mukana päättämässä lapsen oppimissuunnitelmasta. Lapsen kognitiivinen kehittyminen oli myös parhainta yksiköissä, joissa kannustettiin eniten vanhempia osallistumaan ja tukemaan lapsen oppimista. Heidän tutkimuksensa lapset olivat suoriutuneet tavoitteistaan paremmin yksiköissä, joissa oli sovittu vanhempien kanssa kasvatuksen tavoitteista. (Ojala & Venninen 2009, 17.) Tukemalla lapsen yksilöllistä kasvua ja oppimaan oppimista, vahvistetaan esikoululaisen elämönhallintataitoja. (Järvenpään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2001, 9-11).

Tutkimuksen vanhemmat olivat motivoituneita lapsensa koulun aloitukseen. He tiesivät hyvin oman roolinsa tärkeyden vanhempana lapsen koulun aloituksen vaiheessa. Vanhempien rooli lapsen kouluunlähden yhteydessä painottuu

huoltajan, rajojen asettajan, kuuntelijan, sosiaalisten taitojen sekä opettajan ja keskustelijan rooleihin (Rautiainen 2001, 58 -59). Tutkimuksen vanhemmilla oli halu olla kaikella tavalla tukemassa lapsensa koulun aloitusta. Tutkimuksessa tuli esille vanhempia, jotka valmistivat lastaan koulun aloitukseen treenaamalla ja harjoittamalla lastaan erilaisin toiminnallisoin menetelmin. Vanhemmat olivat opettaneet lapselleen tulevia kouluaineita, kuten matematiikkaa ja äidinkieltä. He olivat ohjanneet myös lastaan aktiivisesti lasten ryhmätoimintaharrastuksiin. Vanhempien yhtenä perusteluna oli, että lapset oppivat tulemaan toimeen ryhmässä. Osa vanhemmista oli toiminut hyvin lapsilähtöisesti. Lasta oli kuunneltu, kannustettu ja rohkaistu tukien lapsen oman innostuksen kohteena olevia asioita. Koulusta oli puhuttu silloin, kun lapsi oli itse ottanut asian puheeksi. Lasta oli vahvistettu luottamaan itseensä.

Tutkimuksessa oli mukana myös vanhempia, jotka eivät olleet valmistelleet lastaan koulun aloitukseen juuri mitenkään vielä toukokuussa. Heidän tarkoituksenaan oli paneutua asiaan tulevan kesän aikana. Näissä perheissä oli jo useampia koululaisia. Tämän ryhmän vanhempien vastauksista saimme vastauksen siihen miten kokemus lapsen kouluunlähdistä vaikuttaa vanhempaan ja sitä kautta myös koulunsa aloittavaan lapseen. Jo aikaisemmin lapsen kouluunlähden kokenut vanhempi luotti siihen, että kouluunlähtö sujuu lapselta luontevasti, jos lapsella ei ole minkään erityisen tuen tarvetta. Vanhemmat luottivat siihen, että kouluunlähtöön liittyvät asiat ehditään kotoa käsin käydä läpi ja järjestellä kesän aikana.

Tutkimuksemme mukaan hyvään kouluun siirtymään kuuluu koulunsa aloittavan lapsen iltaja aamupäivähoidon järjestyminen. Tutkimuksemme vanhempien suurimpia huolenaiheita oli miten saada järjestyseen lapsen aamu- ja iltapäivähoito. Lasten huolena olivat myös yksinäiset aamu- ja iltapäivät kotona. Kasvatuksen ammattilaisina olemme sitä mieltä, että aamu- ja iltapäiväkerhoista pitäisi tulla subjektiivinen oikeus, ensimmäisen ja tarvittaessa myös toisen luokan oppilaille, samoin kuin lasten päivähoitopalveluistakin, koska toiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä edistää lasten hyvinvointia.

Yleisesti kaikkien vanhempien vastausten perusteella esikouluvuosi oli vastannut heidän odotuksiaan. Esikoulu oli koettu antoisaksi ja lasten valmiudet koulun aloitukseen olivat karttuneet esikouluvuoden aikana. Vastausten perusteella esiopetus oli kehittänyt lapsen sosiaalisia taitoja ja valmistanut lasta erilaisiin oppimistapoihin. Monia muita lapsen tarvitsemia päivittäisiä taitoja oli myös harjoiteltu esikoulussa. Tutkimuksen vanhempien vastaukset olivat positiivisia ja koulumyönteisiä. Yhdestäkään vastauksesta ei tullut mitenkään esille vanhempien omat negatiiviset koulukokemukset, joita luulimme ehkä olevan. Saattoihan olla, että tutkimuksemme päiväkodit sijaitsivat asuma-alueilla, joissa asuu ehkä paremmin koulutettua väestöä. Lasten vastausten perusteella tämä saattaisi olla mahdollista, sillä lasten vastauksissa huomiomme kiinnittyi erityisen positiiviseen asenteeseen kouluun menoa kohtaan.

8.5 Yhteistyö

Oppimisympäristön laadukkuutta kuvaa kasvatuksen ja opetuksen jatkuvuus, jonka keskeisenä tekijänä on yhteistyö lapsen eri kasvuympäristöissä toimivien aikuisten välillä (Heikka ym. 2009, 45). Päiväkodin henkilökuntaa vanhemmat tapaavat päivittäin. Kuulumisten vaihtaminen on helppoa arjen kohtaamisissa. Koulun aloituksen myötä vanhemmat taas joutuvat muodostamaan uudenlaisen suhteen aikuiseen, joka toimii heidän lapsensa kanssa päivittäin. Koulussa opettajaan on vaikeampi saada yhteyttä, kun yhtä aikuista tavoittelee koko luokan vanhemmat. Keskusteluihin varataan vain maksimissaan puolituntia aikaa ja tapaamisia ei ole monta lukuvuoden aikana. Tällöin korostuukin päivittäinen viestien kulkemisen tärkeys kotiin eri menetelmiä käyttäen.

Tutkimuksemme vanhemmat tiesivät kolmikantakeskustelujen luovan hyvää pohjaa koulutyön aloittamiselle. Sen tiedettiin auttavan yhteistyön luomisessa vanhempien ja koulun opettajan välillä. Kolmikantakeskustelut on tärkeä tiedon siirron kohta. Tuleva opettaja saa tutustua lapsen vanhempiin ja saa tietoa lapsen aikaisemmasta kehityksestä, oppimistavasta ja etenkin lapsen

vahvuuksista. Tutkimuksemme päiväkodeissa ja yleisesti Järvenpäässä kolmikantakeskustelut käydään elokuun puolella, koulun jo alettua.

Tutkimuksemme tuloksien mukaan yksi merkittävä laatutekijä kouluun siirtymävaiheessa on mahdollisimman laaja-alainen pitkin vuotta tapahtuva yhteistyö esikoulun, tulevan koulun ja vanhempien välillä. Vanhemmat, jotka tiesivät yhteistyötä olleen runsaasti, olivat tyytyväisempiä lapsen koko esikouluvuoteen. Lasten kannalta ison ja pelottavan koulurakennuksen tultua vuoden mittaan tutuksi, vähenevät tulevan ekaluokkalaisen mahdolliset pelot koulua kohtaan.

Vertailtaessa Isokydön ja Iso-Antin vanhempien vastauksia Isokydön esikoululaisten vanhemmat olivat selvästi tyytyväisempiä yhteistyöhön esikoulun ja koulun välillä. Isokydön ryhmän ja koulun välillä oli ollut yhteistyötä esikouluvuoden aikana enemmän ja se oli ollut moninaisempaa kuin Iso-Antin esikouluryhmässä. Isokydön esikoululaiset olivat tutustuneet tulevaan kouluun ja luokkaansa, sekä käyneet koulun puolella syömässä useamman kerran. He olivat käyneet tutustumassa oppitunnin kulkuun tulevassa koulussaan ja heillä oli ollut yhteisiä tapahtumia koulun kanssa. Molemmat päiväkodit sijaitsevat saman matkan päässä koulusta ja näin ollen sijainnilla ei ollut merkitystä yhteistyön määrään. Tutkimuksemme mukaan päiväkodin henkilökunnan, sekä alkuopetuksen opettajien aktiivisuus on ratkaisevassa osassa yhteistyön luomisessa. Huomiomme kiinnittyi myös siihen seikkaan, että Iso-kydön esiopetusryhmässä työskenteli lastentarhanopettaja, joka oli mukana kehittämässä Järvenpään kaupungin varhaiskasvatustyötä.

Merkittävänä tekijänä laadukkaaseen kouluun siirtymään kuuluu väistämättä kasvatuskumppanuus. Halu kasvatuskumppanuuteen tuli mielestämme esille hyvin tässä tutkimuksessa. Tiedon kulku kodin, esikoulun ja koulun välillä, sekä vanhempien halu osallistua lapsensa luokan ja koko koulun toimintaan ovat hyvän kouluun siirtymän laatutekijöitä. Erityisen tärkeäksi laadulliseksi tekijäksi tutkimuksessamme nousi yhteistyö esikoulun ja koulun välillä. Mielestämme vanhempien ja lasten osallisuutta sekä kasvatuskumppanuutta tulisi nostaa

enemmän esille, sillä yhteisöllisyys rakentuu tällaiselle pohjalle. Tärkeää on miettiä kuinka kasvatuskumppanuus jatkuisi koulun puolella vanhempia ja opettajia tukien, sillä kasvatuskumppanuus ei ole koulussa yhtä selvä käsite kuin päivähoiton puolella.

8.6 Ammatikasvattajien pedagoginen osaaminen ja ammatillisuus

Laadukasta varhaiskasvatusta syntyä, kun kasvatusyhteisöillä ja kasvattajilla on vahva ammatillinen tietoisuus. Koulussa keskitytään opetukseen ja oppimiseen, varhaiskasvatuksessa taas toiminnan keskeisenä sisällön tuottajina ovat lapset itse, jotka jokapäiväisessä toiminnassaan tuottavat merkitykset ja tapahtumat. (Reunamo, 2007, 11.) Hyvässä kouluun siirtymässä ammatikasvattajilla on oltava kokonaisvaltainen ymmärrys lapsen eri kehitysvaiheista. Kouluun siirtymän tulisi olla myönteisyyttä ja lapsen vahvuuksia painottavaa ja hänen kehitystarpeensa huomioivaa. Ojala & Vennisen tutkimuksen mukaan pedagoginen ja opintosuunnitelmiin sitoutunut työ edistää lapsen oppimista ja sosiaalisia taitoja. Ojala korostaa kasvatuksen ammattilaisten osaamisen tärkeyttä arjen perustyössä.

Ammattilaisen on tärkeää pohtia omaa rooliaan kasvatuskumppanina. Hänen on syytä tietää ammattietiikan merkitys työssään, pohtia eettisesti omaa työtä ja työkäytäntöjään. Asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden kunnioittaminen on ainoa mahdollinen perusta eettisesti ja moraalisesti kestäville toiminnoille. Ammatillisuutta on olla mahdollisimman avoin ja rehellinen ja kyetä tunnustamaan omat rajansa, tietämättömyytensä ja tuen tarpeensa. (Etiikkaopas 2005, 6.) Työntekijöiden ammatillisuus ja johtajuus on haasteellinen asia tällä hetkellä yhteiskunnassamme. Valtion ja kuntien erilaiset säästötoimenpiteet asettavat haasteita opettajien ammattitaidoille, lapsien sopeutumiselle ja oppimiselle koulussa.

Tutkimuksemme vanhempia huoletti koulun suuret ryhmäkoot ja lapsen pärjääminen isossa ryhmässä. Huomataanko koulussa riittävän ajoissa lapsen

mahdollinen erityisen tuen tarve ja saako hän siihen riittävästi tukea? Tämä huoli tuli selvästi esiin sekä lasten että vanhempien taholta. Toisaalta taas huolena oli, että pystyykö koulu tarjoamaan riittävästi haasteita lapselle, jolla on hallussa jo kouluun tullessaan alkuopetuksessa opetettavia taitoja. Vanhempien huolet ovat meille tutkijoille tuttuja huolia. Koulussa työskennelleinä tiedämme koulun arkipäivän ongelmista. Suomalainen kouluopetus on Pisa tutkimuksen mukaan maailman huippua. Koululaisten viihtyvyys koulussa on kuitenkin huonoa. (Pisa tutkimus on OECD jäsenmaiden yhteinen tutkimusjärjestelmä. Se tuottaa tietoa muun muassa oppimisen tuloksista kansainvälisissä konteksteissa.)

Koulun suuret ryhmäkoot ovat esteenä monenlaiselle yksilölliselle toiminnalle koulussa. Mielestämme vanhempien huoli on aiheellinen. Lapselle tarjottavista perustukitoimista yleensä koulu huolehtii, mutta niihin pääseminen ei ole enää niin helppoa kuin ennen 90-luvun lamaa ja tämän hetkistä talouden taantumaa. Tukitoimien piiriin tulijoita on paljon ja yleensä resurssit ovat liian vähäiset. Asiat ovat mielestämme ristiriidassa keskenään. Toisaalta korostetaan lapsen yksilöllisyyttä ja hänen yksilöllistä oppimistaan, kuitenkin siihen ei ole tarpeeksi mahdollisuuksia.

8.7 Siirtymäprosessin kehittäminen

Varhaiskasvatuksen piirissä ei tunneta käsitettä oppilashuolto. Koulussa oppilashuoltoryhmän muodostavat alan ammattilaiset eli opettaja, rehtori, terveydenhoitaja, koulupsykologi ja koulukuraattori. Oppilashuoltoryhmän tehtävänä on auttaa lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulunkäyntiä ja panostaa lapsen voimavarakeskeiseen siirtymiseen perinteisen ongelmakeskeisen siirtymisen sijasta lapsen ensimmäisessä nivelvaiheessa. Vanhemmille tulisi selvittää jo esikouluvuoden aikana esimerkiksi koulun oppilashuoltoryhmän toimintaa lapsen tulevassa koulussa, että siitä tulisi kouluun kuuluva normaali asia. Uskomme myös, että varhaiskasvatuksessa lapsen huollollisten toimenpiteiden (vrt.oppilashuolto koulussa) kehittymisen ja

selkeytymisen myötä yhteistyö varhaiskasvatuksen ja oppilashuollon välillä lisääntyisi. Oppilashuollollista työtä koulussa tulisi kehittää ja miettiä myös miten oppilaat itse voisivat osallistua oppilashuollolliseen toimintaan, oppilaat ovat mielestämme kouluissamme vieläkin vain kohteita.

Tutkimuksemme vanhemmat toivoivat Järvenpään kaupungilta yhtenäisempää linjaa eri päiväkotien esikoulutoiminnan kesken. Mielestämme koko kunnassa olisi hyvä olla yhteneväiset käytännöt. Yhtenäisyyttä toimintaan ja koko siirtymävaiheeseen toisi mielestämme esi - ja alkuopetuksen nivelvaiheprosessin selkeä kuvaus ja sen tapahtumien samanaikaisuus kaupungin kaikkien esiopetusryhmien kanssa. Siirtymäprosessin kuvauksessa näkyisi selkeästi minä ajankohtana lukuvuonna prosessiin kuuluvat asiat tapahtuisivat. Prosessin selkeä kuvaaminen auttaisi kaikkia esikouluryhmiä yhteistyössä niin kodin kuin tulevan koulunkin välillä.

Entistä tärkeämpää on panostaa esikouluvuoden kevääseen ja sen aikana tehtävään yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksen puolella olisi tärkeä saada selville millainen kunkin lapsen oppimisprosessi on ja miten nopea lapsi on oppijana, jotta koulussa olisi valmiudet ottaa vastaan lapsi ja hän saisivat heti jo koulukäyntinsä alkuvaiheessa tarvitsemansa tuen. Nivelvaiheissa olisi tärkeää saada erityisyyden leima poistettua jokaisen lapsen kohdalta, mutta kuitenkin panostaa erityistä tukea tarvitseviin lapsiin jo hyvissä ajoin. Tärkeä on myös miettiä miten asioista puhutaan ja miten asiat esitetään muun muassa vanhemmille. Kaikissa nivelvaiheissa olisi tärkeää työntekijöiden puheen tasolta poistaa lapsen edelliselle asteelle asetetut vaatimukset. Puhe: No eikö tätäkään ole opetettu siellä, ei ole yhteistyötä rakentavaa puhetta.

Siirtymävaiheessa esikoulusta kouluun tiedon kulku on erityisen tärkeää. Kun mietimme lapsen osallisuutta tässä asiassa, miten hän voisi itse olla tiedon välittäjä, mielenkiintomme heräsi lapsen kasvunkansiosta tehtävää portfolioa kohtaan. Portfolio on tiivistelmä lapsen aikaisemmista vaiheista, esimerkiksi juuri esikouluvuoden ajalta. Mielestämme tällainen portfolio olisi yksi oiva ja konkreettinen keino viedä viestiä seuraavaan vaiheeseen, tässä tapauksessa

kouluun. Sen avulla lapsella itsellään olisi mahdollisuus kertoa vahvuuksistaan ja kiinnostuksen kohteistaan. Se auttaisi lasta huomaamaan myös oman kehityksensä samalla vahvistaen hänen itsetuntoaan. Mielestämme tämän kautta voitaisiin luoda myönteisyyttä ja lapsen vahvuuksiin painottuvaa siirtymävaihetta.

Toinen mielenkiintoinen asia, jatkotutkimuksiakin ajatellen, olisi tietää miten yksilöllinen kulttuurimme ja sen ihannointi vaikuttaa lapsen koulunkäynnin aloitukseen ja koulunkäyntiin verrattuna yhteisölliseen kulttuuriin. Tämä asia nousi erityisesti mieleen tutkimustulosten pohjalta, joissa suurimpia huolia sekä vanhemmilla että lapsilla oli miten pieni koululainen selviää yksin ennen ja jälkeen koulupäivän. Kaikilla tutkimuksessamme mukana olevilla lapsilla ei ollut mahdollisuutta aamu- ja iltapäiväkerhoihin. Nykyaikaiseen suomalaiseen kulttuuriin kuuluu korostaa yksilöllisyyttä ja itsenäisyyttä, mutta niin tutkimuksemme vanhempien kuin meidänkin huolemme heräsi siitä, miten pieni koululainen tämän kokee jokapäiväisessä elämässään?

8.8 Opinnäytetyöprosessi ammatilliselle kehitymisellemme

Tämä opinnäytetyö prosessi on kestänyt reilun vuoden. Työ-, perhe- ja opiskeluelämän yhteen sovittaminen oli haasteellista, mutta myös antoisaa. Aikataulututkimuksen edetessä on muuttunut alkuperäiseen suunnitelmaan nähden. Tutkimuksen ja opinnäytetyön kannalta on ollut tärkeää työparin kanssa tapahtunut reflektointi työstä, kokemuksista ja arjen pyöryksestä. Työparin tuki ja kannustus ovat olleet tutkimuksen kantava voima.

Vaikka tutkimuksessamme esiin tulleet asiat olivat meille työmme kautta tuttuja ja omassa elämässäkkin koettuja ja olettamuksemme tutkimustuloksista olivat suurin piirtein ennakoituja, silti tämän opinnäytetyön tekeminen rikastutti, avarsi ja innosti jopa suunnittelemaan seuraavia opintoja ja tutkimuksia. Tämän tutkimuksen kautta jouduimme Ojalan tavoin pysähtymään monien jo itsestään

selvyyksinä pitämiemme asioiden äärelle ja refleктоimaan asioita yhdessä uudella tavalla.

Erittäin antoisaa ja mielenkiintoista oli parityöskentely ikäerommekin vuoksi. Toinen meistä oli itse esikoululainen ja toinen esikoululaisen äiti muun muassa 1980 -luvulla. Pystyimme tarkastelemaan koulun aloitukseen liittyviä asioita näihinkin kokemuksiimme peilaten. Toinen meistä hahmotti asioita laajasti kokemuksensa kautta ja toisen vahvuudet olivat säännöllisyys ja työn oikeanlainen eteneminen. Yhteistyömme sujui mutkattomasti ja joustavasti. Meille jäi hyvä ja kiitollinen mieli siitä, että onnistuimme löytämään tutkimustyöhömme parin, jolla oli hyvin samansuuntaiset ajatukset, tavoitteet ja tyyli työskennellä.

Yhteistyö Mankalan koulun ja päiväkotien esikouluopettajien kanssa sujui hyvässä yhteisymmärryksessä. Mankalan koulun rehtori esitti meille mahdollisuuden kuulla tutkimuksessamme mukana olleita vanhempia myös syksyllä, kun tutkimuksessamme mukana olleet lapset ovat aloittaneet koulunsa. Näin olisimme saaneet tietoa siitä, miten siirtymä oli onnistunut. Jouduimme rajaamaan tämän kuitenkin pois tutkimuksestamme, se olisi laajentanut mielestämme liikaa työtämme.

Aikataulun tuomien haasteiden myötä aiheadutus jäi harmittavasti aineistosta puuttumaan. Onnistuessaan se olisi tuonut tutkimukseemme lapsen äänen toisella tavoin esille. Olemme kuitenkin tyytyväisiä lapsilta varasuunnitelmamme kautta saamaan tutkimusaineistoon. Luulemme, että se oli ehkä helpommin tulkittavaa kuin aiheadutuksen kautta saatu materiaali. Oman haasteensa työskentelyyn toi myös tutkimusaiheen rajaus. Aihetta olisi ollut mielenkiintoista myös laajentaa useampaan suuntaan. Aiheen rajauksen kautta opimme tarkastelemaan yhtä asiaa laajemmin.

Toivomme, että oma innostuksemme ja ammatillisuutemme tulisi esille tämän työemme kautta. Meillä molemmilla on suunnitelmat myös tulevaa lastentarhaopettajan kelpoisuutta varten. Tämän työn kautta olemme oppineet

ymmärtämään työmme tärkeyden niin lasten, vanhempien kuin tulevan työyhteisömmekin kannalta. Haluamme uusina lastentarhanopettajina olla turvallisia, ymmärtäviä ja lasta kannustavia ammattilaisia. Ymmärrämme nivelvaiheen haasteellisuuden monelta kannalta ja toivomme, että kaikessa osaamme ajatella aina lapsen edun.

LÄHTEET

- Arajärvi, Terttu (toim.) 1995. Tasapainoinen koululainen. Juva: WSOY.
- Aula, Maria Kaisa, 2008. Lastentarhaopettajien 90-vuotisjuhlaesite (Kirjoitettu 30.11.2008). Viitattu 13.2.2010. www.lapsiasia.fi
- Eskola, Jari; Suoranta, Juha, 2003. Johdatus Laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hakkarainen, Pentti; 2002. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. Juva: PS-kustannus
- Heikka, Johanna; Hujala, Eeva; Turja; Leena 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.
- Hirsijärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula; 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hujala, Eeva; Puroila, Anna-Maija; Parrila, Sanna; Nivala, Veijo; 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Oulu: Varhaiskasvatus 90.
- Högström, Barbro; Saloranta, Outi (toim.) 2001. Esiopetus tavoitteellisen oppimispolun alkuna. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. 1999. Teoksessa P. Lehtovaara-Limnell. (Toim.) Kuka on mun kaa? Lasten keskus. Helsinki: Lasten keskus oy.
- Järvenpään kaupunki, koululaisten iltapäivähoito. Viitattu 13.2.2010. http://www.jarvenpaa.fi/sivu/index.tpl?sivu_id=3534,
- Järvenpään kaupunki, koulut. Viitattu 13.2.2010. http://www.jarvenpaa.fi/koulut/nayta.tpl?id=52;sivu_id=477
- Järvenpään kaupunki, perusopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 13.2.2010. http://www.jarvenpaa.fi/sivu/index.tpl?sivu_id=1437
- Järvenpään kaupunki, päivähoito. Viitattu 23.1.2010. http://www.jarvenpaa.fi/sivu/index.tpl?sivu_id=469
- Kalliala, Marjatta 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuurin ja yhteiskunnan muutos. Helsinki: Gaudeamus.
- Karila, Kirsti; Alasuutari, Maarit; Hännikäinen, Maritta; Nummenmaa, Anna Raija; Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

- Karikoski, Hannele 2008. Lapsen koulunaloittaminen ekologisena siirtymänä. Vanhemmat informantteina lapsen siirtymisessä esiopetuksen kasvuympäristöistä perusopetuksen kasvuympäristöön. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
<http://herkules oulu.fi/issn0355323X>. Luettu 22.04.2010.
- Kaskela, Marja; Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Lastentarhanopettajaliitto viitattu 24.2.2010¹ Julkaisu: Kohti varhaiskasvatuksen ja opetustoimen yhteistä hallintoa, selvitys päivähoidon hallinnon alanmuutoksesta.
<http://www.lastentarha.fi/pls/portal/docs/PAGE/LTOL/01LTOL/00LTOL/06JULKAISUT/TUTKIMUSRAPORTIT/VAKAHALLINTO.PDF>
- Lummelahti, Leena 2001. Yksilöllinen esiopetus. Helsinki: Tammi.
- Luostarinen, Kati 2010. Tervetuloa kouluun. Lukuvuosi 2010-2011. Nurmijärvi: Nurmijärven kunta, viestintä.
- Mönkkönen, Kaarina; 2007, Vuorovaikutus, dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita
- Ojala, Mikko; Venninen, Tuulikki 2009. Mitä varhaiskasvatus voi antaa lapsen kouluoppimiselle? EPPE-projektin uusimpia tuloksia. Uutta varhaiskasvatustutkimuksesta. VKK-metro 1.4.2009. Tutkimus. Helsingin yliopisto. Viitattu 14.2.2010. <http://www.socca.fi/vkk-metro/koulutus.html>
- Oranen, Mikko: 2008, Mitä mieltä? Mitä mieltä!: Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Perusopetuslaki 13.6.2003/477. Viitattu 13.2.2010.
- Perusopetuslaki 19.12.2003/1136. Viitattu 13.2.2010
- Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Viitattu 13.2.2010.
- Reunamo, Jyrki; 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Suomu, Katariina; Erkama, Kati; Havu, Eveliina (toim.) 2005. Koululaisten iltapäivätoiminnan opas. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Talentia Etiikkaopas 2005. viitattu 12.1.2010 http://www.talentia.fi/files/1649_Etiikkaopas

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja Kehitä. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

LIITE 1: Apukysymykset lapsille

APUKYSYMYKSET LAPSILLE

1. Mitkä asiat kotonasi kertovat siitä, että olet aloittamassa koulua?
2. Miten sinä itse olet valmistautunut koulun aloitukseen?
3. Mitkä asiat huolestuttavat / pelottavat sinua koulun aloituksessa?
4. Mistä asioista olet iloinen koulun aloituksessa?
5. Mitä oppimiasi tärkeitä taitoja luulet tarvitsevasi koulussa?

LIITE 2: Kysymykset vanhemmille

KYSYMYKSET VANHEMILLE

1. Monesko lapsi perheestänne on aloittamassa koulua?

2. Onko tämä esiopetusvuosi vastannut odotuksianne lapsenne kouluvalmiuksien saavuttamisessa? (Jos ei, niin kuvailkaa mitä asioita olisitte halunneet enempi painotettavan.)

3. Millaista yhteistyö lapsenne esiopetusryhmän ja koulun välillä on ollut?

4. Miten huoltajana olette valmistautuneet lapsenne koulun aloitukseen?

5. Kuvailkaa millä tavoin olette valmistelleet lastanne koulun aloitukseen?

6. Mitkä asiat lapsenne siirtymävaiheessa koulun puolelle Teitä huoltajina huolestuttavat?

7. Millä tavoin ja miten paljon haluaisitte olla yhteydessä lapsenne opettajaan ja muihin vanhempiin?

8. Lisäksi haluan sanoa.....

LIITE 3: Tiedote vanhemmille

Hyvät huoltajat!

Olemme Diakonia ammattikorkeakoulun Järvenpään toimipaikan sosiaalialan koulutusohjelman opiskelijoita. Tarkoituksenamme on saada sosionomi AMK/lastentarhaopettajan pätevyys. Tällä hetkellä valmistelemme oppinäytetyötämme, jota mm. Mankalan alakoulu voi käyttää hyödykseen omaa koulunaloitustyötään kehitellessään.

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää: **MILLAINEN ON HYVÄ ESIKOULUSTA KOULUUN SIIRTYMINEN ?**

Päätimme kääntyä Teidän puoleenne ja pyytää vastauksia muutamisiin kysymyksiimme. Teiltä saamamme tieto on ensiarvoisen tärkeää työmme edistymiseksi. Vastauksenne voitte palauttaa nimettöminä oheisessa kirjekuoressa lapsenne ryhmään viimeistään viikolla 21.

Kiitokset vastauksistanne !

Yhteistyöterveisin!

Minna Vilpponen p. 040-0677766 ja

Sirpa Hyvärinen p. 044-3100254

Sosionomiopiskelijat

DIAK Järvenpää

LIITE 4: Lapsen haastattelulupa-anomus vanhemmille

HAASTATTELULUPA-ANOMUS

Hyvät vanhemmat !

Pyydämme Teiltä lupaa lapsenne haastattelua varten, jotta saisimme tutkimuksessamme myös lapsen näkökulman esille. Haastattelu tapahtuu lapsen esiopetusryhmässä tuttujen ohjaajien avustuksella ja ehdottomasti nimettömänä. Lapsen yksityisyys ei tule missään vaiheessa ilmi.

Jos ette halua, että lastanne haastatellaan pyydämme ilmoittamaan asiasta lapsenne ryhmän ohjaajalle.

Yhteistyöterveisin!

Minna Vilpponen p. 040-0677766 ja

Sirpa Hyvärinen p. 044-3100254

Sosionomiopiskelijat

DIAK Järvenpää